

Az alagút bejárata a múlt..., a kijárat a jövő

– Száz év távlatából a Nagy Háború következményei –

Magyarországgal a Nagy-Trianon palotában 1920. június 4-én 16 óra 30 perckor aláírt nemzetközi jogi dokumentum érvénybe lépése után a magyarok joggal kiáltották: vesszen Trianon, Nem, nem, soha. Hiszen az európai politikában a Versailles-i békerendszernek példátlan volt ez a fejezete. Szévtvert egy fejlődőképes történelmi országot, öt részre szaggatott egy 12 milliós nemzetet és gazdátlaná tette Európa legszerveesebb földrajzi és geológiai egységét.

Száz év nagy idő, az érzelmek módosulnak, a tények nem, ezért, ha egy magyar operaénekes a századik évfordulón, így kezdené a reggeli hanggyakorlatát: Tria-none-nina-none-nina-Non, ezt skálálná végig három-négy oktávon, lehet, hogy párbeszédképessé válnának a szomszédok is, akiket elsősorban a mindenkor jelenük érdekel, noha a múlt megértése és a jelen elemző értelmezése nélkül a jövő, az ő jövőjük is nagyon zavarosnak látszik, főleg a globális világfelfogás, vagy inkább diktátum területében.

Sajnos, ezt a száz évvel ezelőtti eseményt nem lehet a tudomány eszközeivel értékelni, még ha a történelmi helyzetet lehet is. Az esemény a politika halmozásába tartozik és erről tudjuk, hogy semmi köze a tudományhoz, hacsak nem a hatalmi érdekekhez – a politika-elmélet más megítélésbe tartozik. Az akkor hivatkozott etnikai szempontok sem tartoztak a politikatudomány körébe. Ha lett volna ilyen vonatkozásuk, akkor 3,4 millió magyart nem csatoltak volna más államok uralmába. Erre már 1927-ben rájöttek a brit politikusok, pl. Lord Rothermere. Többek között annak okán is, hogy mintegy 400 ezer magyarnak kellett elmenekülnie lakóhelyéről, szülőföldjéről, akiknek egy része még az 1930-as években is vagonlakó volt. Az más kérdés, hogy a megcsontított ország összes új szomszédállamához miért csatoltak magyarok lakta területeket – ez célzatos volt, nehogy egyetértésnek véletlenül valamiben.

Erre is érvényes: véletlenek nincsenek. A véletlent tervezni kell.

Sajátos az ehhez némileg hasonlítható közel-keleti térség. Ott vonalzóval húzták meg a britek 1922-ben a történelmi államnak nem nevezhető Oszmán Birodalom felosztásakor az új államhatárokat, arra azonban ügyeltek, hogy Palesztina egyben maradjon. Pedig az újkorban a Magyar Királyság legalább annyira volt szerves terület, mint Krisztus idején Palesztina. Ez azért is sajátosan értelmezhető, mert a 13. század végén egyedülként a Magyar Királyság fogadott be Európa-szerte üldözött zsidókat, akik valaha éppen onnan menekültek el és a 15. században a szintén Nyugat-Európából, a halomra gyilkolás elől menekülő cigányokat is Magyarország fogadta be. Mint ahogyan évszázadokon keresztül, a középkor végéig Magyarország volt az egyetlen befogadó szuverén ország Európában és itt született meg a világ első autonómia törvénye is szászok, kunok, jászok identitását védelmezve. És egyetlen történelmi országot sem daraboltak fel úgy, mint a történelmi Magyar Királyságot – hűek maradtunk a sajátosságához. Mondom ezt én, talán utolsó hungarusz származékként: német,

francia, szláv, zsidó, hugenotta, katolikus, kálvinista evangélikus, és ki tudja még milyen gyökerekből származó felvidéki magyar a történelmi Magyar Királyság megsemmisítése után száz évvel.

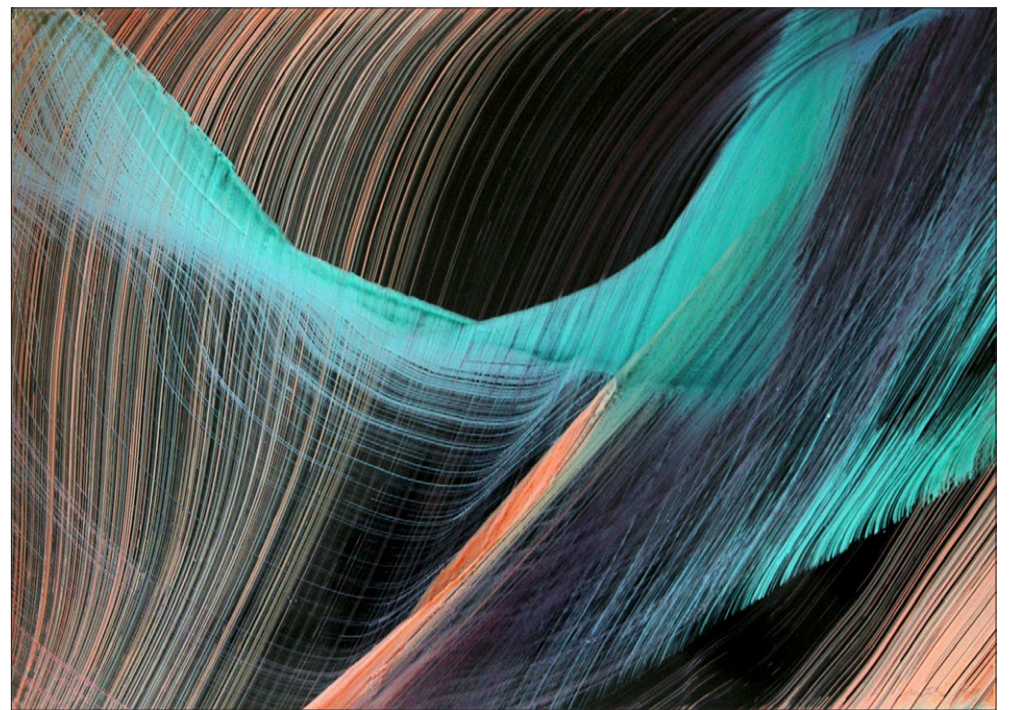
Mint ahogy az is sajátos, hogy a 19. században átalakuló európai hatalmi szemlélet a klasszikus birodalmi felfogástól a befolyási övezetek kialakítására törekvő modern hatalmi politika irányába, Trianon okán hozott létre egy furcsa egyveleget. A modern békecsinálók a saját befolyási övezetük kialakítása érdekében az új érdektérükön támogatták a klasszikus birodalmi, sőt neoabszolutista politika elemeinek a bevezetését mind az új államhatárok kialakításakor, mind az új államokon belüli állampolitikák megfogalmazásában, kiváltképp az államnemzet politika gyakorlásában – lásd: csehszlovák nemzet, jugoszláv nemzet.

Két különleges sajátosságot kell említenünk, ami az elmúlt száz évben szinte mindenütt fennmaradt. Az egyik a „kisebbség” fogalma, a másik a lakosságtelepítés. Az utóbbi a megszerzett területek etnikai összetételének átalakítását jelenti.

A kisebbség fogalmát 1918 előtti hagyományos értelmezésben azokra a kis politikai csoportokra értették, amelyek kiszorultak a hatalom gyakorlásából, illetve nem juthattak kormányzati helyzetbe. A Versailles-i békerendszer kialakulásától pedig az elcsatolt magyarokra vonatkoztatták, ami kimondatlanul is azt jelentette, hogy őket tervezetten ki kell szorítani a hatalomgyakorlásból. Igaz, hogy mára tartalmilag bővült a kisebbség jelentése, de ez az akkori indítékon nem változtat, azért sem, mert a tartalmi bővülése nem cáfolja az akkori szándékot. Az 1990-ben bekövetkezett politikai rendszerváltozás után ugyan esetenként kerülhetett magyar politikai párt kormányzati pozícióba, pl. Szlovákiában és Romániában, de ennek az volt a feltétele, hogy szorítsa háttérbe az általa képviselt magyar közösségi érdeket. Ez önmagában nem azt jelenti, hogy helytelen volt a kormányban való részvétel, de milyen áron és kinek származott belőle haszna – a mihasznáknak.

A lakosságtelepítés többletes és sokösszetevőjű eseménysorozat 1918-tól számítva a napjainkig, kezdve az új állampolgári jogok megtagadásától, a megélhetési lehetőségek elvesztésén át a kitoloncolásig, kitelepítésig, széttelepítésig az alapjogok elvesztéséig. Ez utóbbiakban főleg Csehszlovákia jeleskedett. Napjainkban a szülőföld elhagyása inkább önkéntes döntésnek tekinthető, de a háttérben mindig a kényszerűség pl. a nemzeti identitás megtartása, az anyanyelven való oktatás hiánya vagy a nehezen elviselhető szociális körülmények állnak. Ezeket a háttérkénszereket a mindenkorai államhatalom alakítja ki – az 1918-t követően felépült utódállamok kormányai, illetve az akkor kialakult helyzetnek a következményei. Az elmúlt száz évben az egész Kárpát-medencére vonatkoztatva ez közel ötmillió magyarnak a más államba kerülését, illetve szülőföldjéről való elköltözését, elmenekülését jelentette. Ez több mint a nemzet egyharmada.

Mint ahogy az is sajátos, hogy a háromnegyed

évszázaddal ezelőtt 1944–1948 között Csehszlovákiában a magyarok kollektív bűnösségét kimondó politikai döntésre alapozva meghozott jogfosztó rendeleteket máig érvényesnek tekintik és lehet rájuk hivatkozni jogi döntésekben, akár vagyoni jogi esetekben, akár Esterházy János nyilvánvaló bűntelensége kinyilvánításának elutasításakor. Remélt boldoggá avatása erre lehetne az igazi válasz.

Ha végiggondoljuk ezt az elmúlt terhes és szörnyűségekkel terhelt száz évet, a megmaradásért folytatott küzdelmeket, a kudarcokat, egyetlen apró fény villan fel előttünk, az Antall József nevéhez köthető Visevárdai Együttműködés, ami ugyancsak nem mentes az elgondolkodtató fordulatoktól. Románia nem volt hajlandó részt venni ebben az együttműködésben.

Szlovákia kormánya, amely ezt az együttműködést még Václav Havel Csehszlovákiájától örökölte, pedig 2002-ben, annak ellenére, hogy annak tagja volt az akkori Magyar Koalíció Pártja is, Csehország és Lengyelország baloldali kormányával összefogva kezdeményezést nyújtott be Magyarország kormánya ellen a Velencei Bizottságnál a határon túli magyarokról elfogadott törvény miatt. Nem voltak eredményesek, de eredménytelenek sem. Ennek ellenére vagy talán emiatt is a visegrádi eszme követése a legbiztosabb kísérlet 1335 óta ebben a térségben, mert csak az együttműködés – még ha nem bármilyen áron is – az egyetlen lehetőség Trianon politikai felülírására. Trianon a múlt, az együttműködés a jövő.

DURAY MIKLÓS

Az egyfejű sas „Ausztria szabad!”

Az idei kerek évfordulók között kiemelt helyen szerepel az Osztrák Államszerződés megkötésének 65. évfordulója. Közismert, hogy az ünnepi évfordulók pótcselekvési szintre is lecsúszhatnak, főként amikor rutinos megszokásból üljük meg őket, de – más országokhoz hasonlóan – Ausztriának is szüksége van a sorsfordulót jelentő események megünneplésére. Ilyen alkalmakkor fennáll a túlzás, mítoszalkotás veszélye, adott esetben mégis az osztrák nemzet- és államtudat erősítése a mérvadó.

A 2. Köztársaság minden bizonnyal annyira sikeresen küzdötte fel magát a modern nemzetek sorába, hogy erről érdemes megemlékezni. 1918-ban nem csupán a Monarchia omlott össze és a császárság mint államforma dőlt meg, hanem – mai divatos kifejezéssel – az identitás létkérdéséért ülte meg a kedélyeket. Amíg az egyik oldalon új alapokra kellett fektetni az ország meghatározását, meg kellett teremteni a köztársasági államformát, a másik oldalon csak úgy lehetett megbirkózni az életképtelenség fenyegető rémével, hogy a szláv „örökös tartományok” le-, ill. kiválásával hol keressen támaszt a csecsemő köztársaság. Mindazonáltal a birodalmi múlt felszámolásának jelképeként az új címerből kiiktatták a kétfejű sást.

Manapság nem nagyon hangoztatják, mégsem árt tudni, hogy az uralkodócsalád száműzése révén elárvult politika éppenséggel szociáldemokrata oldalról szenvedélyesen érvelt „Német-Ausztria” Németországhoz való csatlakozása mellett. Nem biztos, hogy ez zökkenőmentesen sikerült volna, azonban nem is került különösebb erőfeszítésbe az ettől való elállás, hiszen a győztes hatalmak eleve megtiltották a német besorolást, különösképpen a Németországgal való egyesülést.

A sors fintora, hogy az *Anschluss* szándékkal terhelten minden utólagos magyarizálódás ellenére Ausztria egyetlen lövés nélkül hagyta magát bekebelezni a III. Birodalomba. Nem kevesebb, mint az I. Köztársaság egyik oszlopa, a szociáldemokrata Karl Renner úgy nyilatkozott az 1938. évi népszavazás előtt: mi, szociáldemokraták igennel szavazunk. Ugyanez Karl Renner 1945-ben jelentette a Vörös Hadsereg főparancsnokságán, és bejelentette: vállalja az új kormányalakítást, közben hódoló levelet írt Sztálinnak. Amennyiben Erwin Ringel példáján az „osztrák lélekre” utalunk, el kell fogadnunk – természetesen nagy fenntartással –, hogy ez a fajta rugalmasság nem áll távol az „osztrák” lelkülettől, amit rendkívül nagy alkalmazkodási képességnek lehetne nevezni.

Ha mindezt csupán háttérnek gondoljuk, nyugodtan állítható, hogy a modern Ausztria az 1955.

május 15-én aláírt Államszerződéssel született meg. 1945-ben nyilvánvalóan senkinek sem jutott eszébe együtt haladni Németországgal, biztonságpolitikai megfontolásból mégis újfent kimondták a Szövetséges Hatalmak a tiltást, azaz az önkéntesen örökös semlegességét meghirdető Ausztria még csak olyan államközi együttműködésben sem vehet részt, aminek Németország is tagja.

A kettős-hármas múlttal terhelten tehát mindent előlről kellett kezdeni. Nem utolsósorban meg kellett találni az eredeti gyökerek felfedezésével „osztrák mivoltunkat”. Igen, létezett valamikor Ostarrichi ország, föld, ami 976-ban vette kezdetét bizonyos önállóságra téve szert, igaz, a Német-római Birodalom részeként. Bármennyire helytálló is ez a „felfedezés”, napi szinten hiányoztak hozzá az előfeltételek. Az ország lakói csak fokozatosan, kellő neveléssel és jubiláris megemlékezésekkel jutottak el odáig, hogy meggyőződéssel vállalják az Ostarrichi-Österreich azonosságát. Jelenleg – 1994 óta – az Európai Unió tagállamaként a kezdeti aggodó viták csitulásával pedig szinten Németországgal együtt halad az ország.

Mégis, ha bárki belegondol, hol tapintható ki, érdekelhető „osztrák mivoltunk”, mindennapi szinten kell keresnünk az országot és lakóit. Ebben az összefüggésben nem szabad figyelmen kívül hagynunk a köztársasági föderatív, évszázados Habsburg hagyományokon nyugvó felépítését. Ebből kifolyólag nem egy vonatkozásban erősebb köteleket jelent a tartományi, mint a köztársasági/szövetségi besorolás. Az egyes tartományok érzelmileg sokkal mélyebben kötődnek a pátriának tekinthető szülőföldhöz, mint az összállam területéhez. Manapság azonban egyensúlyban van a kettő, ha ugyan nem is ichtatható ki a közgondolkodásból bizonyos fokú provincializmus. A történelmi (birodalmi) múlt a kétfejű sashoz hasonlóan tudat alatt kísért, hiszen ezt nem lehet kiiktatni, feladni, igaz, vállalni csak fenntartásokkal akaródzik. A sasnak fantomává vált egyik feje így csupán múzeumi szinten van jelen: nem vállaljuk, de elfogadjuk, hiszen hova is jutnánk a Habsburgoktól örökölt kulturális kincsek nélkül.

Tudathasadásos állapot, de jól meg lehet lenni vele, az osztrák lelkület irigylésre méltóan rugalmas, alkalmazkodó, de nem érdemes belemélyedni bogozásába. Jobb ezt minden fenntartás nélkül elfogadni, élni vele és benne. A boldogulás útja nem utolsósorban a felejtésen keresztül vezet.

PANNONICUS

Koronavírus után, világnézetek között

Olyan negyedév van mögöttünk – mindannyiunk mögött –, amelyet a huszadik század közepe óta egy generáció sem élt meg: az élet minden részletébe belehat(ol) a koronavírus bénító, gyilkoló hatása. Csak abban reménykedhetünk, hogy gyógyító hatása is lesz.

Egy pillanatra már ilyen hatásra lehetett gondolni, mikor bejelentették: A nemrég elhunyt Niki Lauda autóversenyző/üzletember/pilóta egyik legkedvesebb hagyatéka, a Laudamotion légitársaság bezárja bécsi támaszpontját. Nem tudni, mi volt döntő, az írországi tulajdonos Ryanair és a szakszervezet közötti vita vagy a turizmus koronavírus okozta összeomlása. Mindenesetre az ORF egyik gazdasági szerkesztője így fogalmazta meg a Laudamotion üzleti modelljét. „Nem sikerült nyereséget húzni abból a tényből, hogy olcsóbban lehetett Londonba repülni, mint Bécsből taxival a reptérre menni.” Akármilyen szomorú is a bezárás a több mint 300 Laudamotion-munkatárs részére – a környezetre pozitív kihatása is lehet. Mert ha a fapados társaságok a járvány után nem hódítják vissza Európát légtérét, akkor a levegő is tisztább marad.

Nem véletlen, hogy most jelentette egy nemzetközi kutatócsoport: Közel 7000 eddig megjelent tanul-

mány összegzésével állítottak fel úgymond „tíz parancsolatot”, hogyan lehetne kevesebb széndioxidot juttatni a levegőbe. „A koronavírus-járvány kevés pozitív hozadéka közül az egyik, hogy rámutatott: ... ha most képesek voltunk áldozatokat hozni, akkor talán a klímaváltozás megfékezése érdekében is meg tudjuk ezt tenni” – írta Diana Ivanova, a Leedsi Egyetem kutatócsoportja nevében.

A tanulmány pontosan rangsorolja, mivel lehet a legnagyobb „környezetmentést” elérni. A leghatékonyabb lépés az lenne, ha nem autózánk tovább: Ez éves szinten fejenként átlagosan 2,04 tonna széndioxidot szabadítaná meg a légkört. Ha a régi autó helyett elektromos kocsira váltunk, akkor évente 1,95 tonnát érnénk el. A harmadik helyen már a repülés következik. Egyetlen hosszú távú oda-vissza utazás megneemtétele 1,68 tonnával javítaná a széndioxid egyenlegét. 1,6 tonnát lehet megspórolni a megújuló energia használatával. Ha busszal, metróval, villamosal járunk, 980 kilogrammal kevesebb széndioxid keletkezik. Hasonló mennyiség takarítható meg a ház vagy lakás energetikai korszerűsítésével (0,895 tonna) és a hús nélküli táplálkozással (0,8 tonna).

Folytatás a 2. oldalon

Határok nélkül Legyünk határtalanul magyarok!

Csendesen, világjárvány árnyékában halad el mellettünk a századik trianoni évforduló. A párhuzam nem is kínálható magát kacérbanban: önmagunk bezárkózva, az otthon biztonságába visszahúzódva emlékeztünk. „Kicsi az én szobám, kicsi, de nem börtön!”, írta Trianonra utalva a *Petőfi koszorú*ban Babits 1923-ban – az aktualitás, talán már kiféle jövőt az ezúttal sokak számára valóban „börtönlét-ből”, szintén megáért beszélni.

Ilyés Gyula írta le a meghökentető, kemény és talán kissé szigorú mondatokat *Beatrice apródjai* című önéletrajzi regényében, 1978-ban: „A magyar anyanyelvű népesség eladigg legvégtesebb szétdarabolásának békeszerződését – a trianont – […] mindenki örömmel üdvözölte a lelke alján. Már azok, akik a népek ügyének intézésére szerepet kaptak, vagy erre hivatást éreztek. Nem véve ki közülük a magyar anyanyelvűeket sem. […] Valószínű a baloldal vádja: ha Trianonban a Dunántúlról is le kellett volna mondaní, Horthyék azt is aláírják. Éppígy valószínű, hogy ugyanezt a Dunántúlt a szerbek igénylik, az emigráció, mint már Pécs esetében, melléjük áll. S ha az ország teljes fölözésétását kériék fölük? Pólltérve, hogy saját uralmuknak legalább akkora területet megkapnak, mint a Tihanyi félsziget, ezek is, azok is végül – kellő mérlegelés után – ráállnak.” Mintha hasonlóan lennének az emlékezéssel mi, mai magyarok is. Mintha senki – politikai és társadalmi szintéren – se bánná az emlékezés csendességét. A nemzeti összetartozás erejét semmibe vevők, lenézők és folyamatosan leértékelők – akik állampolgársági népszavazással, státus- és Trianon-törvényvel, 15 millió magyarral sem tudtak mit kezdeni sohasem – magától értetődően nem bánják, hogy nem kell beszélőnlük a végleg eltörölni akart (nemzeti) múltról. De mintha azok sem tudnák, mívége a kerek évforduló, akik számára az „egy verből valók vagyunk” igazsága magától értetődő.

Száz év után persze új lapot is nyithatnánk – de tudhatjuk, ez nem(csak) rajtunk múlik. Az örvendésesen erősödő közép-európai tudat („Visegrád” fedőnév alatt) hogyan egyeztethető össze a máig élő trianoni neurozízis, amelyet ráadásul sokan szívesen súlyosbíthatának fölünk északra és keletre egyaránt? Hogyan lehet magunk feladása nélkül felismerni a közös

NAGYMIHÁLY ZOLTÁN

Koronavírus után, világnézetek között

Folytatás az 1. oldalról

Az Európai Unió bizonyos fókig még radikálisabb következtetéseket von le a világjárvány által kikényszerített változásokból. Az Európai Bizottság szerint az új mezőgazdasági és a biodiverzitást támogató stratégia az 500 milliárd euró értékű francia-német uniós gazdaságélénkítési terv központi elemei. Mindkét stratégia része az úgynevezett Zöld Megállapodásnak (Green Deal), amelynek célja, hogy 2050-re az EU elérje a klímasemélegességét.

A környezetbarát mezőgazdasági, „termelőfői a fogyasztói” stratégia fenntartható élelmiszeri rendszert hivatott létrehozni, amelyben többek között a növényvédők szerek és az antibiotikumok használatát meg kellene felelni, a műtrágyahasználatot legalább egy ötöddel csökkenteni. Emellett a mezőgazdasági területek negyedén kellene bio-gazdálkodást bevezetni. Az EU-szakértők szerint az okogazdálkodás fejlesztése hektáronként legalább egy tízdel, részben egy ötöddel több munkahelyt hozhat létre, mint a hagyományos gazdálkodás.

Persze egy ilyen stratégia veszélyekkel is jár. Nagy István magyar agrárminiszter szerint az új stratégiák „nem csak, hogy nem teremtnek lehetőséget a gazdáknak, de egyenesen az európai mezőgazdaság jövőjét fenyegetik”. A Nemzeti Agrár-gazdasági Kamara (NAK) ugyan fontosnak tartja a fenntarthatóságot, de az új EU-célokat teljesíthetetlennek nevezi, inkább az ellenkezőt várja. Ha ugyanis az agrár- és élelmiszergazdaság a szigorú előírásoknak nem tud majd eleget tenni, akkor csökkenhetnek az agrártámogatások.

Mielőtt továbbgondolkodunk az eddigi kerékvágásán (a gazdag Nyugat-Európa a hátráltatott Vi-segrádi Négyek ellen, baloldal+jobboldal), jó lenne azon töprengni, miért keletkeztek ezek az Európa és talán az egész világ részére olyan keserves frontok. Két példa álljon itt, amely mutatja: ideológiák mentén nem lehet megoldani azt a helyzetet, amely-lyel a koronavírusnak köszönhetően kényszerül szembenézní az emberiség.

érdekeket, amelyek kétségtelenül léteznek és talán nyilvánvalóbbak, mint valaha?

Ma is mindenesetül Trianon korszakában élünk. A centenáriumon ezért talán akkor lennénk legmélzóbbak önmagunkhoz, ha azt fogadnánk meg, hogy mi mindent csinálunk majd *másképpen*, mint az eltelt évszázadban – a magyarok legnehezebb és legvéresebb szá-zadában. Például ekképpen: nem fogadjuk el a ránk kényszerített rossz beidegződéseket – nem hagyjuk, hogy a határok gondolatban is elválasszanak egymástól. Legyünk határtalanul magyarok! Önfeledás és állandó igaz-zodás helyett kiálljunk magunkért, egymásért és a másik magyarért. „Minden magyar felelős minden magyarért” – hallhatjuk Szabó Dezso igazságát egyre gyakrabban. Tegyük is ekképpen! Önleértékelés és –gyarmatosítás helyett büszkéek leszünk arra, amit elértünk. Mert még egy ilyen századból is van mire jó szívvel emlékeztünk és építkezünk. A túlélt országcsönkítátsra és az azt követő gazdasá-gi-kulturális-szellemi pezszésre, az „emelkedő nemzetre”. A világ értelenségét, de egyben csodatátát is kiváltó, „visszanyomott nem-zetként” (újfent Németh László) végezhv itt példátlan szabadságharcra. A viharos gyor-saságú, többnyire ránk oktrojált politikai és társadalmi változások közt megmaradt élet-képességünkre.

Nézünk hát előre. Ha óriási hajrával is, de lett legalább egymillió magyar, aki az eu-rópai közönyt legyözve támogatja az európai nemzeti régiók fennmaradását. Mindszenty bíboros reményeit megvalósítva van egymil-lió imádókö magyar is. Sőt, ahogy Berecz István, a Fonó zenei igazgatója mondta nem-re egy interjúban: egymillió olyan magyar is van a Kárpát-medencében és szétszórrva a nagyvilágban, aki egy változó és globalizált világban is tevékenyen éri saját nemzeti kül-túráját és népi hagyományait – táncait, éneke-it, zenéjét. Vagy csak gondoljunk bele abba: a hosszú karantén alatt is bizonyítottuk, hogy számíthatunk egymásra.

2020. június 4. legyen az újrakezdés napja. Isten éllesse a magabizó, független, Széchenyi szavaival „saját tennélye körül forgó” Magyar-országot, ahol mindannyian jó szívvel otthon érezhetjük magunkat!

MEMORANDUM az I. világháborút lezáró békekötések 100., valamint a II. világháború befejezésének 75. évfordulójára

Az I. világháborút lezáró békekötések földrés-zünk térképének átrajzolását eredményezték, a történelmi fejlődés figyelmen kívül hagyó új „nemzetállamok” létrehozásával, bennük jelen-tős létszámú nemzeti kisebbségekkel, abban a Közép-Európában, ahol a modern nemzetté válás útja eltért a nyugat-európaiótól. Az állami politika a helyes egyensúlykeresés és érteke-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi és új sérelmek törték felszín-re. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen a közép-európai földrészeket, azaz a közössi-gyezetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rende-zés helyett régi

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: **FETES KATA**

SCIENTIFIC REPORTS

Szuperimmunis denevérek

A kanadai Saskatchewan-i Egyetem kutatói megállapították, hogy a denevéreknek különleges immunrendszerük van, ezért megbetegedés nélkül hónapokig is tudják magukban hordozni a koronavírus.

A MERS, a SARS és a Covid-19 betegeseket okozó SARS-CoV-2 vírus a barna rovarevő denevérek sejtjeiben hónapokon keresztül az állat szervezetével együttműködve él, de a denevéreket nem betegíti meg, míg az emberi szervezetben a fertőzés akár halálos kimenetelű is lehet.

A szakemberek szerint eddigi vizsgálataik eredménye az,mutatja, hogy a vírus csak a denevér immunrendszerének meggyengülésekor válik veszélyessé. A stressz megbontja a vírus és az immunrendszer közötti érzékeny egyensúlyt és a vírus megkezdti szaporodását. Ekkor válik fertőzővé és az állatra nézve is veszélyessé.

Science

Műanyag mikroszemcsék a tenger mélyén

A Manchesteri Egyetem kutatói mintákat vettek Olaszország közelében a Földközi-tenger fenekéből. Az üledékminták minden eddiginél magasabb műanyag mikroszemcsék koncentrációt mutattak.

Az egy milliméternél kisebb darabkákból bizonyos mintákban négyzetméterenként 1,9 milliót is találtak.

A kutatók a vizsgálatuk eredménye alapján úgy vélik, hogy a mikroműanyagokat a mélytenger áramlatok szállítják és a tengerfenék egyes részein koncentrálnak. Az áramlatok építik a víz alatti dűneket, melyek több kilométer hosszúak és több száz méter magasak is lehetnek. Ezek a Föld legnagyobb üledékhalmi, melyek finom iszappból állnak.

A kutatók számításai alapján évente nagyjából tizenkét millió tonna műanyag szemét ömlik a folyókból az óceánokba. A víz felszínén úszó szeméttömeg azonban csak a tengerekben rejlő hulladéék egy százaléka.

A Korzika, Olaszország és Szardínia közötti területről vett minták alapján biztosak abban, hogy a tengeri élőlények gyomrában is található mikromerétű műanyag hulladéok. Azok az áramlatok ugyanis, melyek a tengeralatti dűneket építik, a tápanyagot és az oxigént is szállítják a tengermélyére az élővilágnak.

Scottish Geographical Journal

A brit térképészet és Magyarország „feldarabolása”

Az I. világháború után, az 1919-es párizsi békekonferencián földrajztudósok tanácsadással segítettek a nemzeti delegáció munkáját, annak érdekében, hogy meghatározzák Európa új határait.

A brit geográfus küldöttegnek, különösen *Alan Grant Ogilvie*-nek és segítőitársának *Marion Isabel Newbiggin*nek a *Royal Scottish Geographical Society* (Királyi Skót Földrajzi Társaság) tagjainak volt jelentős szerepe az 1920-ban létrejött Trianoni Szerződésben, mely meghatározta többek között Magyarország új határait is.

A kézel írt naplók és a levelezések feltárják előtűnk azokat a bonyolult körülményeket, amelyekkel a békeszerződésen dolgozó földrajztudósok szembesültek. Annak meghatározását, hogy hol kell meghúzni a nemzeti határokat – akár etnikai, akár fizográfiai alapon – akadályozták a brit földrajzi intézmények nem megfelelően elkészített térképei. Ez arra késztette *Ogilvie*-t, hogy egy új földrajzi tustület létrehozását javasolja Nagy-Britanniának, mert az RSGS-t sok kritika érte. Az új Európa kialakításában már a Nemzetek Tudományos Fejlesztési Szövetsége keretein belül folytát a megbeszélések.

A Perspektívus Kutatások Alapja (FPI) szerint ez a világ első teljesen automata, személyzet nélküli készülő, mely elérte a világszerte legmélyebb pontját.

A vezérlésében alkalmazott mesterséges intelligencia segítségével képes kikerülni az útjában álló akadályokat, kiutat talál egy korlátozott térből és számtalan más feladatot elvégzésére is alkalmazható.

A Perspektívus Kutatások Alapja (FPI) szerint ez a világ első teljesen automata, személyzet nélküli készülő, mely elérte a világszerte legmélyebb pontját.

A vezérlésében alkalmazott mesterséges intelligencia segítségével képes kikerülni az útjában álló akadályokat, kiutat talál egy korlátozott térből és számtalan más feladatot elvégzésére is alkalmazható.

BÉCSI NAPLÓ

Ukrajna nyelvi összetétele

Az ukrán parlament által elfogadott államnyelv törvény és az ebből adódó oktatási törvény gyakorlatilag felszámolja a kisebbségi nyelveken való oktatást az ukrainai iskolákban, illetve a nemzetiességi nyelvhasználatot visszaszorítja az egyházi és családi körbe. A törvény szerzői és támogatói nem titkolták, hogy elsősorban az orosz nyelvű oktatást szeretnék visszaszorítani. Ez azonban sérti a többi kisebbség, elsősorban a saját iskolahálózattal és kiterjedt kulturális háttérrel rendelkező kisebbségek: a magyarok, a románok és más nemzetiesség jogait.

Az ország keleti felén – az „Ukrajna”, az „ukrán” fogalom (magyarul határvidéket jelent) Ororosország peremvidékével azonosul. Az oroszoktól való éles elkülönülés abból adódik, hogy az ukránok más történelmi pályán mozogtak, a Kijevi Rusz, az egész keleti szláv által szétesése után. A XVII. század végéig az írott ukrán nyelv nagyon különböző volt a beszéltől, ezért nincs közvetlen adatk a nyelv eredetéről. A XIX. századi Európában kialakuló nemzeti mozgalmak idején az ukránság önálló nemzetté formálódott. A XIX. század közepén Tarasz Sevszenko, az ukránság nagy költője, világirodalmi jelentőségű irodalmat alkotott ukrán anyanyelvén. A cárizmus betiltotta az ukrán nyelv iskolai használatát, könyveket, lapokat sem lehetett kiadni ukránul. Az Osztrák–Magyar Monarchia galiciiai tartományában, azonban 1873-ban hivatalos oktatási nyelvvé lett. Az első világháború előtt 2400 ukrán nyelvű elemi iskola és 16 középiskola működött ezen a területen. Virágozott az ukrán nyelvű könyvkiadás is. Az első világháborút követően az ukrán területek nyugati része Lengyelországhoz került. Jóllehet a történelmi hagyományokból következően a lengyel kultúra nem volt ismeretlen, de a nagyon erős lengyel asszimilációs törekvés ellenében a különállás kollektív tudata is jelentősen megerősödött.

A szovjet rendszer eleinte engedélyezte, sőt, támogatta az ukrán nyelv fejlődését, a nacionalista mozgalmat azonban elnyomta. Az ún. meggyökösítés (korenizyácía) keretében úgy gondolták, hogy a kommunizmus leginkább a helyi nyelven és népi kultúrán keresztül lehet megerősíteni. A központi kormányzat azonban csak annyit fogadott el az önálló ukrán nemzeti igényekből amennyi az ideológiaiájak keretei közé volt szorítható. Az 1930-as évektől a helyzet gyökeresen megváltozott a sztálini terror kiépülésével. A rendszer brutálisának hatása kettős volt. Egyrészt a paraszti tömegek megnyomorításával igyekeztek elszakítani a lakosságot a „nemzeti” gyökereitől. Az 1929-től meginduló gabona kényszerexport nyomán bekövetkező nagy éhínség (Holodomor) több mint hét millió ukrán halottat és az oroszok elleni mély gyűlöletet eredményezett. Ugyanakkor a szovjet iparosítás következményeként nagyszámú orosz anyanyelvű népesség települt Ukrajnába, ami a kultúra oroszosításával párhuzamosan elmosta a nyelvi, etnikai különbségeket és határokat.

A második világháború teljesen átrajzolta Ukrajna etnikai képét. Az ukrán lakosság embervesztéséje mellett a zsidóságot odavesztett a Holokausztban, majd kitelepítették, elűzték a krími tatarokat, a galiciiai lengyeleket és az ukrainai németeket. A demográfiai vákuumba orosz anyanyelvűek újabb csoportjai érkeztek. A kozák állam Oroszországához való csatlakozásának 300 évfordulóján, 1954-ben, az orosz többségű Krím félsziget Ukrajna részévé vált.

A második világháború utáni években következetesen visszaszorították az ukrán nyelvhasználatot. A nagyvárosokban az orosz nyelv volt a meghatározó, az ukrán elit is oroszul beszélt. A Szovjetunió szétesése után Ukrajnáknak nemcsak saját államszerkezetét, hadsereget, flottát, gázdáсок, kapcsolatszrendszert kellett előállítania, de meg kellett teremteni a nemzeti önudatodt, történetét, mítoszokat, és természetesen az államnyelvet.

A mai orosz nyilvánosságban azonban újra és újra visszatérő vélekedés szerint az ukrán csupán az orosznak a lengyellett felvevett, „rontott” változata, vagy hogy az ukrán nemzeti gondolat és kultúra csak az osztrák hatalmi-katonai központok kóhalmaznya

Ma Ukrajna lakóinak közel nyolcvan százalékát az ukránok alkotják, de a lakosság kevesebb, mint hetven százaléka vallja anyanyelvének az ukránt. A legnagyobb kisebbség az orosz, számarányuk meghaladja a 17 százalékot. Az ukránok többsége jól ért és beszél oroszul, jelentős részüik anyanyelvénk is vallja. A két nyelv viszonylag közeli rokon, noha a kölcsönös érthetőség nem olyan nagyfokú, mint például a cseh és a szlovák, vagy a szerb és horvát, illetve a bolgár és macedón között. A lakosság csak körülbelül 20 százalékát mondhatja el magáról, hogy helyesen beszél valamelyiket a két

nyelv közül. Az ukrán nyelv azonban nem tisztult Ukrajna függetlenné válásával sem.

Ha Ukrajna főbb régiói szerint nézzük következő a nyelvi helyzet: Nyugat: orosz 3 %, szurzsik 2,5 % ukrán 95%, Központ: orosz 24%, szurzsik 15%, ukrán 60%, Központ-Kelet: orosz 46%, szurzsik 22%, ukrán 32%, Kelet: orosz 87%, szurzsik 10%, ukrán 3%. Dél: orosz 82%, szurzsik 12%, ukrán 5%.

A vegyes lakosságú területen kialakult egy keveréknyelv, amely orosz és ukrán elemeket egyaránt tartalmaz: ez a szurzsik. A szurzsik egyik jellemzője, hogy területileg igen változos: nyugat felé egyre több benne az ukrán kifejezés, míg kelet felé szinte teljesen átmegy az orosz nyelvre. Nyikolaj Gogol első megjelent kötetében, az *Esték* egy gyaknyakai tanyán novelláiban egyszerre szólalt meg mind a két nyelv, ez a szurzsik első irodalmi megjelenése.

A szurzsik a XVII. század végén kezdett elterjedni, amikor ukrán földön orosz nyelvűek nélkül már nem lehetett karriert csinálni. A szurzsikot szóban és írásban a lakosság 11–18 százaléka, vagy 5–8 millióan használják. Sokan a szurzsikot vallják anyanyelvüknek. A két nyelv keverékét használó zóme az orosz keleti és középső részében él, ahol arányuk eléri a 22 százalékot. A kevert nyelvet főként a falvakban született ukrainaknál beszélik. A városokba érkező orosz szavakat kevernek ukrán beszédükbe, az újonnan elsajátított kifejezéseket azonban továbbra is ukrán fonetikával ejtik. Az Ukrajnában élők közül valójában sokkal többen használják a kevert nyelvet, de a közvélemény-kutatások során ezt általában nem ismerik be, hanem azt állítják magukról, hogy tökéletesen beszélnek ukránul és oroszul is.

Ukrajnában a többi kisebbség aránya nem éri el az egy százalékot, noha a fehéroroszk, a moldávok és románok, a görögök, a krími tatarok, a bolgárok, a magyarok és a lengyelek lélekszáma a százezer felett van. A szlovák, a gagaz, a karaita, a krimcsak, az urum (mindhárom a Krímben beszélt török nyelv), a jiddis, a roma és az arámi (asszír, keleti újszír) nyelvi kisebbségek elég nehéz helyzetben vannak, mivel nekik az oktatás hosszú időn keresztül orosz nyelvű volt. Az ukrainai nemzetiességi nyelvoztatás régebben három lábon állt: egyrészt az ukrán, másrészt orosz (az orosz és egyéb kisebbségek számára), illetve a román, magyar és krími tatar nyelvű iskolák hálózata működött.

Ukrajnában két el nem ismert szláv kisebbség él: a ruszin (Kárpátalján) és poleszk (Ukrajna és Fehéroroszország határán).

A két világháború között Kárpátalja Csehszlovákiahoz tartozott, ekkor az itt élő keleti szlávok hivatalosan ruszinoknak nevezték és ruszin nyelvűek volt az oktatás is. Amikor Kárpátalját a Szovjetunióhoz csatolták, azt ruszin nemzetiességükért regisztráltak, azt automatikusan ukránná minősítették át. Ma a hivatalos ukrán statisztikák szerint 10 ezer ruszin él Kárpátalján, de a becslést számuk 800 ezer. A ruszinok nem csupán nyelvileg, de vallásukban is különböznek az ukránoktól, mivel az ukránok túlnyomóan az ortodox egyházhöz tartoznak, a ruszinok pedig görög katolikusok. Ma a ruszinok Ukrajna, Lengyelország és Szlovákia területén élnek, de kisebb csoportjaik megtalálhatók Magyarországon, Romániában és Szerbiában, a Vajdaságban, ahol hivatalos nyelvi státusszal rendelkeznek. A ruszinoknak Szlovákiában (Eperjesen) egyetemük van, Romániában és Magyarországon önálló nemzetiességként ismerik el őket. Ukrajnában azonban úgy tartják, hogy a ruszinok csak az ukránok egy etnikai-nyelvjárási csoportját alkotják. Nyelvük az ukránhoz áll legközelebb, bár egyes vonásaiban rokon a lengyelletl és a (keleti)szlovákkal. A ruszinon belül is jelentősek lehetnek a nyelvjárási eltérések: két fő dialektusa a vajdaságban beszélt pannóniai (egyedül ennek van irodalmi normája), illetve a fennmaradó területeken beszélt kárpáti: dolynsko, verhovinaiki, lennkói, bojkói és huclukol.

Az ukránok és fehéroroszk között átmenetet képező, kulturálisan litván hatás alatt is álló polezskek vagy poleusok a „negyedik keleti szláv nemzet” rangjára tartanak igényt. A poleszk néprij azt a Nyugati-Bug közötti területől történelmi tájak őshonos lakossága. Ez a keleti szlávok őshazája, poleszk irányzat szerint önállóságuk gyökere a kereszténység megjelenése előtti saját pogány vallásra vezethető vissza.

A poleszk nyelv első emlekei a XVI-XVII. századból valók, a XIX. században Franc Szavics és Nyikolaj Jancsuk adták ki a poleszk nyelvű verseiket, 1909-ben pedig Pínszkben megjelent az első poleszk nyelvtan – Rusinskii lementar címen – latin betűkkel. 1988-ban Mykola Szvjajlyvics költő vezetésével újult meg a poleszk irodalom. A poleszk nyelvet azonban, mind Fehéroroszországban, mind Ukrajnában csak otthoni körben használják

BÍFALVI GEZA

2020. május-június

A Trianonhoz vezető út és kiút (II.) Tanulságok és orvosságok

A tudós író-politikus, Keresztury Dezso (1904–1996) 1939-ben, a Székfi Gyula által szerkesztett „Mi a magyar” kötetben szembeállta a trianoni tragédia kényelmes és önálló fel fogásával. Szerinte a régi Magyarországot tapasztalt és tekintélyes uralkodó rétege úgy lett úrrá az őt ért megrázkódtatáson, hogy „eszmevilága lényegében változatlan maradt: a világlásra nem magabaszálással, hanem az ellenfél vádolásával fele, a bekövetkezett tragédiáért a nemzetietlen, hazáruló, destruktív, frradalmi erők bomlasztó működését teszi felelőssé.”

Könnyen látható, hogy száz évvel később érteletlen átközdöni, szidalmazni a győztes nagyhatalmakat, a román és cseh propagandát, Károlyit és a Kommtint. Kizárólag a tanulságok levonása érdekében érdemes megvizsgálni, mit kellett volna másként tenni az ország akkori vezetőinek és népeinek. Út-olagos bölcsesség megállapítható, hogy meg kellett volna tartani a „más ajkú” nemzetiességeknek a poliglott Hungaria iránti lojalitását, ahogy azt Széchenyitől Teleki Lászlón és Mocsáry Lajoson át Adyig és Jászi Oszkárig annyian javasolták. (Tisza István is próbálkozott ezzel.) Nem kellett volna hangulatot kelteni Ausztria, „az átkos Bécs” ellen. Más szociális és föld-birtok-politikával, a választójog kiterjesztésével ki lehetett volna húzni a szőnyeget a radikalizmus alól. Felháródás helyett hallgattni kellett volna a belről ról és kívülről érkező bírálatokra. Ezel megőriztettük volna az 1848/49-ben megszerzett presztízst, Nyugat-Európa szempájtáitja. Az iztthon népszertúln trónörökös sajnálatos meggyilkolása okán érdemes volt hallgatni az Angliára feltétkény német császárra és hadat üzenni a „kutyá Szerbiának”?

Még az érteletlen háború vége felé, óriási emberi és anyagi vesztések után is volt kiút: a különbék. Ausztriával együtt, szaktíva Németországgal. Lehetett bizni a Wilson amerikai elnök által meghirdetett szép elvekben, az örendelkezés jogában, de nem vakon

SIR BRYAN CARTLEDGE

Közép-Európa a brit politikában az I. világháború idején

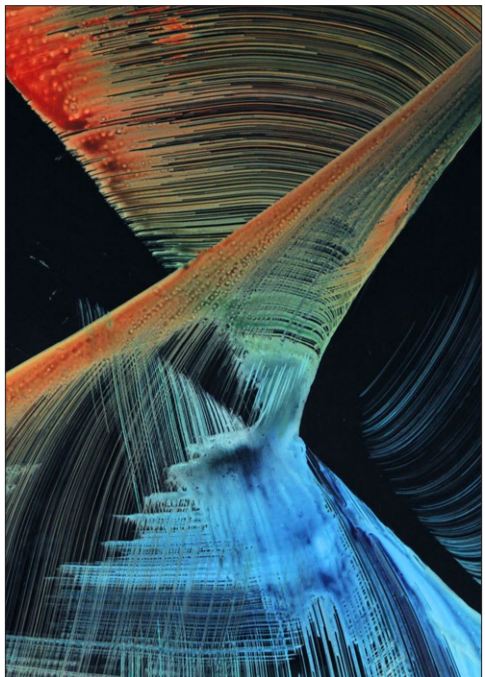
A brit kormányok a brit biztonságérzet elengedhetetlen részeként hagyományosan mindig a Habsburg birodalmat és annak utódját, a kettős monarchiát tekintették kulcsfontosságú elemnek az európai hatalmi egyensúly megőrzésében. A magyarok Ausztriától való függetlenedéséért folytatott küzdelemhez megtagadták segítségnyújtást 1849-ben Lord Palmerston külügyminiszter – Ausztia nagy barátja – a parlamentek így magyarizta: „Európa középpontján álló Ausztria így egyrészt akadályt képez, másrészt véd az invázió ellen. Európa politikai függetlensége és szabadsága hozzá kötődik. Ausztriának, mint európai nagyhatalomnak a fenntartása, integrálásának védelme fontos. Ellenőfoga mindazt, ami közvetlen,vagy közvetett módon a jövőben gyengíteni, csökkenteni Ausztria helyzetét, első osztályú hatalmi jelentőségét, minden angolnak meg kell akadályoznia”.

Ez a brit nézet nem változott 1867 után, sőt még 1914-ben sem, amikor pedig már Nagy-Britannia elnlegésévé vált a kettős monarchia, mert csatlakozott kulcsfontosságú szövetségéséhez, Németországhoz, hogy háborút vívjon Oroszországgal és annak szövetségeseivel.

A szövetségések esetleges győzelmét feltételezve a brit kormány továbbra is úgy vélte, hogy a háború utáni Európában – talán szövetségként átszervezett Ausztia-Magyarország továbbra is akadályt képez majd, mind az orosz terjeszkedés, mind a megújult kelet felé tartó német előrenyomulással szemben.

1916-tól mérlegelték azt is, hogy Ausztia kárczkódása – különbke megkötésének lehetőségével – elmarad majd, ha nyilvánvalóvá válik, hogy egy ilyen békeközelménye a Monarchia szétesése lehet. Eleinte úgy tűnt, hogy az Egyesült Államok osztja a brit nézetet. Wilson elnök, az Egyesült Államok 1917-es háborúba lépésével foglalkozó kongresszuson felszólalva kijelentette: „Semmilyen módon nem akarjuk károsítani vagy újrarendezni az Osztrák-Magyar Birodalmat”. 1918. január 8-i, a híres tizenegy pontját kihirdető beszédében Wilson így ítélekedett: „Ausztia-Magyarország népeinek, a nemzetek közötti helyét szeretnénk megőrizni és biztosítani számukra, a lehető leg szélesebb körű autonómiát”. Ez láthatóan kétfélmű megfogalmazás. Amikor a szövetségeseket képviselő Smuts tábornok 1917 elején Genfben titokban találkozott Mensdorff osztrák gróffal, hogy megvitassák a különbékét, a grófva biztosította arról, hogy „Londonban senki sem kívánja Ausztia-Magyarország megsemmisítését”. Smuts tábornok ezt azonban nem tudta pontosan. Londonban és Washingtonban egyaránt számos tényező járult ahhoz hozzá, hogy gyökeresen megváltozzon a hagyományos nézet arról, hogy az európai stabilitás szempontjából nélkülözhetetlen-e a kettős monarchia.

BÉCSI NAPLÓ

is) küldjék gyermekeiket magyar iskolába. Anyanyelven a legeredményesebb a tanulás. A többnyelvűség, a magyar műveltség megszerzése nagy előny, még a gazdasági életben is. Létfonosságú, hogy a kisebbségben élő magyarok legyenek részt aktívan a politikai életben, legyen egyetlen pártjuk (azon belül lehetnek külön platformok), és nagy számban menjenek el szavazni a magyar pártra. (Dél-Tirolban mindez bevált.) Legyen a magyar párt a mérleg levele a kormányalkatásokkor, így előre jövego törekvések felkarolását a többségben lévő nemzetiesség részéről.

Összegezzve: az anyaország aktív és dinamikus politikájával, megfelelő nemzetközi tájékozottsággal és támogatással elérhető, hogy a „magyar kérdés” végre megoldódjék, hogy Trianon legnagyobb kárvallottjai, a magyar kisebbségek föllelegezhessenek és szülőföldjükön, őseik földjén tartósan otthon érezhessék magukat.

JESZENSZKY GEZA

lenség azonban megmaradt. Ezen kell változtatni. Vonzó, gazdaságilag erős anyaország kell hozzá, amely megbízható szövetségés és ezért sok barátja van. Kell hozzá az erős, összetartó magyar kisebbség. Fenmaradásához elengedhetetlen a magyar iskola-rendszer, a magyar öntudat, de a magyar közösségek, vállalkozások (nem kliensek) gazdasági támogatása is. A kettős állampolgárság erősíti a magyar tudatot, még inkább a határmenti együttműködés, a gazdaságok integrációja. Fontos a rokoni, baráti kapcsolatok ápolása. A határon túlra tett iskolai kirándulások teremtik meg az együtté tartozás tudatát az újabb nemzedékeknél. Ezt támogatotta alá az európai Nemzeti Kisebbségvédelmi Kezdeményezésre (Minority Safe Pack) 2018. áprilisig összejtött egy millió fölötti aláírás. A Székely Nemzeti Tanács által a nemzeti régiók támogatása érdekében született kezdeményezésre, az utolsó pillanatban ugyan összejtött az egy millió, de csak három országban, ami nem elég. A határidőt közben fél évre meghosszabbították. Rajta, nyugati magyarok és barátait!

Egyedül, csak önmagunkra támaszkodva kevés az esély a sikerre. De a kisebbségi jogok biztosítása világ-probléma, a béke és a nemzetközi stabilitás nélkülözhetetlen feltétele, hiszen az államok nem homogének, szinte mindegyikben jelentős számban élnek nemzeti, nyelvi kisebbségek. Kivánatos a túlcentrálizált és bürokratikus államok decentralizálása. Beszéljünk régiókról és azok önkormányzatáról. Az európai demokráciák szervezete, az Európa Tanács hozott több konvenciót, határozatot a nemzeti kisebbségek védelmére, de nincs erőse, hatáskörök véghatáraitól élni. Ezt kell átvállalnia az Európai Unióknak – ennek elérése legyen elsőszámú célja a magyar kormányának és a politikuskoknak.

Szólni kell végül az érdekeltek, a magyar kisebbségek felelőségéről. Akarjanak megmaradni. A magyar nemzetiességi szülők (még a vegyes házasságban élők

törekvések ellen, a Monarchia területének radikális zsugorodását tartalmzták ezek a megállapodások.

A második tényező, amely hosszútávon megváltoztatta a kettős monarchiához való brit hozzáállást, a nemzeti kisebbségek emigráns képviselőinek támogatása volt. A háború folyamán 6k abban reménykedtek, hogy elnyerik függetlenségüket Ausztia-Magyarországtól. 1914-től két energikus horvát, Frano Supilo és Ante Trumbic, Londonban kampányolt a Dél-Szláv (Jugoszláv) Szövetség koncepciójának előmozdítása érdekében. 1915-ben Londonban hivatalosan jugoszláv bizottságot alakítottak, amely előkészítette az utat az egységes jugoszláv állam létrehozására, amely a háború után egyesíti a szerb, a horvát és szlovén népetek az egyenlők szövetésében. A bizottság 1917-ben megállapodott a százműött szerb kormánnyal abban, hogy az új szövetségi állam királyság lesz a Karadjordjević-dinasztia uralkodására, amely Európá minden nagy és kis állama a jövőben képes legyen békében és biztonságban megélni nemzeti fejlődését [...] Egy ilyen béke alapvető feltétele, hogy teljes mértékben biztosítsa a nemzeti törekvések megvalósítását. Az állampolgárság kérdése ezért a háború utáni területi megállapodások megfontolásánál az egyik irányelvnek kell lennie. „Ausztia-Magyarországgal együtt” – folytatta a feljegyzés – „természetesen nagyon nagy mértékben függ a háború végső kimenetelétől. Olyan helyzetnek kell kialakulnia, amely lehetővé teszi a szövetségések számára, hogy rendelkezzenek a jövő felett. Nagyon kététségnek tűnik, hogy a nemzetiségek szabad akaratának élvezve összhangban legyen a kettős monarchia, amely jelenlegi összetételében közvetlenül tagadja ezt az elvet. Nem kétséges, hogy Ausztia-Magyarországon minden nem német része el kell szakadjon.”

A memorandum konkrét ajánlásokkal zárult a magyar jövőre vonatkozóan: [...] hagyjuk, hogy Magyarországot az ország tisztán magyar részeiből független államná alakítsák, teljesen biztosított gazdasági, árúértékesítési lehetőségekkel az Adrián, Fiuménál és a Duna útján, a Fekete-tenger felé. [...] Ha azonban Magyarország független állam lenne, bármennyire életképes is, nem lenne célszerű megfosztani attól a területétől, amely az állampolgárság jog való jog kritériumához szükséges.”

Erdély hallgatólagos elvesztése mellett ez olyan recept volt, amelyet – ha teljes mértékben betartottak volna – a legtöbb magyar hájládó ellen elfogadni: de mint látni fogjuk, ez a Párizsi Békekonferencia tárgyalási folyamatának áldozata lett.

Összegezzve a brit hozzáállás egyértelműen nosztalgia, amely a Habsburg monarchia idősebb generációja politikusainak és tisztviselőinek akáb bizonyosságot és stabilitást nyújtani; de ettől eltérítette a fiatalabb generáció lelkesedése új Közép-Európa, új demokratikus államok létesítése iránt.

1916-ban Seton-Watson hetilapot indított Új Európa címmel, amelyen rovatában a brit és az európai tudósok, az utóállamok későbbi vezetőivel közösen indították Ausztia-Magyarország helyébe egy független nemzetek új közösségének létrehozását. Seton-Watson intenzív kapcsolatait és Wickham Steed publicista tehetsége segítettek az Új Európának abban, hogy erős befolyást gyakoroljon a politikai döntéshozók körére.

A brit Külügyminisztérium vezetői azonban ettől függetlenül még a kettős monarchia mellett voltak

(A fenti írás részlet a szerző 2011. május 8-án elhangzott beszédéből)

Fordította: FETES KATA

SIR BRYAN CARTLEDGE (1931. június 10. –), angol diplomatata. Tanulmányait Cambridgeben és Oxfordban végezte. Diplomáciai tevékenységét Sir Robert Anthony Eden miniszterelnöksége (1955–57) által külügyi titkárnékk kezdte. 1977–79-ben James Callaghan miniszterelnök magán titkára, majd 1979–80-ban Margaret Thatcher miniszterelnöké. Nagykövett volt Svédországban, Magyarországon és a Szovjetunióban.

Szerbia: Túl vagyunk-e a nehezen?

A majálisi ünnepeket követő héten oldoták fel a koronavírus-járvány miatt március közepén bevezetett szükségállapotot Szerbiában, az emberek búcsút mondtak a bő másfél hónapos kijárási tilalomnak, korlátozásoknak, a kényszerű munkaszünetnek. Pattanásig feszült volt már a helyzet, hiszen előbb a katolikus, majd a pravoszláv húsvét idejére kényszerültek négy fal közé az emberek, aztán a hagyományos május elsejei szabadtéri sütés-főzést is megvonták tőlük. A leghosszabb kijárási tilalom 84 órán át tartott, az ortodox vallási ünnepnapokon, senki sem hagyhatja el otthonát. Egyébként akkor már régóta nem működtek az óvodák, a diákok távoktatással tanultak, a munkavállaló szülők többsége kényszerszabadságot vagy home office üzemmódban dolgozott, gyakran minimál-bérről vagy fizetés nélkül (a szerencsésebbek teljes márciusi vagy akár még áprilisi fizetés is hazavihettek), miközben a 65 évnél idősebbek egyáltalán nem hagyhatták el otthonaikat. Az egészségügyben minden egyéb betegséget, kezelést háttérbe szorított a koronavírus, a közigazgatás, a bíróság, a rendőrséghez tartozó ügyintézés nem működött, a kis- és közepes vállalkozások zöme előbb-utóbb lakatot tett a kapura, hiszen a megrendelések 10-20-30 százalékra estek vissza, a fodrászok, kozmetikusok, az edzőtermek, a sportklubok és a kávézók, éttermek pedig közelebb zárva tartottak, akárcsak a múzeumok, színházak, könyvtárak és a templomok. A turizmus óriási bevételkiesést szenvedett. Családok estek szét ideiglenesen, a külföldön dolgozók vagy tanulók jelentős része kint rekedt. Az emberek többsége anyagilag és idegileg szinte teljesen tömrement.

Volt azonban valami, ami ebben a lehetetlen helyzetben is megmutatta, mennyire találekony a vajdasági magyar ember, és intézményeink, szervezeteink is mennyire össze tudnak dolgozni egy-egy nemes ügy érdekében. Önkéntesek százai látták el az időseket, a Vajdasági Magyar Szövetség szervezésében fiatalok és középkorúak jártak helyettük rendszeresen bevásárolni, gyógyszert kiváltani, nyugdíjat felvenni és egy kicsit beszélgetni velük az óriási magányban. A Karitász, a Vöröskereszt, más segélyszervezetek és az önkormányzatok is kitétek magukért. Országos kisebbségi önkormányzatunk, a Magyar Nemzeti Tanács is megmutatta, micsoda óriási munkára képes: az oktatási minisztérium VMSZ-es államtitkárával, a minden háztartásba eljutó Pannon Televízióval, illetve az iskolákkal, pedagógusokkal együttműködve napról napra újabb és újabb tanórák születtek az általános és középiskolák számára, minden korosztály számára, minden tantárgyból. Hétről hétre váltották egymást a magyar települések oktatási intézményei és tanítói, tanárai, akik virtuális órát tartottak, a gyerekek ezeket nézhették meg a Pannon Televízió műsorán vagy honlapján. A pedagógusok egyébként is óriási munkát végeztek: a Google Classroom, a Viber, a Messenger segítségével el őt minden napján, a nap 24 órájában tartották a kapcsolatot több száz diájkukkal és szüleikkel, tananyagot magyaráztak, házi

feladatot adtak fel, feleltettek és ellenőrzőt írattak, külön figyelmet fordítva azokra a családokra, amelyek nélkülözni kénszerülnek a digitális világ nyújtotta lehetőségeket. Elmiséressel illene még szólnom a sportklubokról, amelyek szintén a virtuális térben szervezték meg az egyéni edzéseket, a kulturális intézményekről, amelyek az interneten tették elérhetővé előadásaitak, koncertjeiket, tárlataikat, filmjeiket…

Május elején aztán mindenki fellelegzett egy kicsit, amikor a kormány és a parlament úgy döntött, a koronavírus-járvány megfékezése érdekében foganatosított intézkedések és a szükségállapot a kijárási tilalommal együtt véget érhet. Az élet visszatért a szokásos kerékvágásba, az óvodák fogadják a dolgozó szülők gyermekeit, a tanév, ha maradt is a távoktatás, de sikeresen véget ért, igaz, néhány héttel korábban a megszokottnál.

A gazdaság is lassan-lassan igyekszik talpra állni, sokan annak köszönhetően, hogy április második felében gazdasági mentőcsomagot kínált fel a szerb kormány az új típusú koronavírus-járvány okozta veszteségek kezelésére. Az intézkedéscsomag Szerbia éves költségvetésének felét, a bruttó hazai termék 11 százalékát teszi ki, értéke ottmilliárd euró. A csomag részeként a vállalkozások mentesítést ad az adó- és járulékfizetés alól, az utólagos törlésért pedig csak 2021-ben kezdődhet meg. A mikro- , kis- és közepes vállalatok dolgozói, akik a válság miatt nem tudnak dolgozni, a minimálbérnek megfelelő hály fizetést kapnak. A mikro-, kis- és közepes vállalatokat gazdaságélénkítő hitelekkel is segítik. Azok a vállalatok, amelyek a kormány kifejezett kérése ellenére a szükségállapot március 15-i kihirdetését követően a dolgozók több mint 10 százalékát elbocsátották, nem részesülnek támogatásban. Csak a szükségállapot előtt alapított vállalkozások vehetik igénybe a gazdasági mentőcsomagot. Több hitelvonalt is elérhetővé tettek a vállalkozások számára. A mezőgazdaság hasonlóan kiemelt státust kapott, ami vajdasági magyar szempontból azért is fontos, mert jelentős résznk ebből él. A csod szelére jutott idegenforgalmat a hazai turizmus megerősítésével, a lakosságnak szánt, egyéni kérelemre igényelhető utazási utalványok biztosításával. Emellett Szerbia minden egyes nagykorú polgára egyszeri 100 eurós állami segélyt kapott.

S a politika is visszatért a szokásos medrére, 2020 ugyanis választási év az országban, háromszintű, általános választásokat tartanak: köztársasági (országos), tartományi (vajdasági) és önkormányzati szinten. Már rég túl lehetnénk kampányon és választáson, ha a járvány nem szól közbe, így azonban június 21-én járulhatunk az urnák elé. A választások óriási téje, hogy a vajdasági magyar politikum, pontosabban az addigi hatalom részét képező, és a magyar kormánnyal is kiváló kapcsolatot ápoló és együttműködést folytató, ezáltal a szerb-magyar kapcsolatokat jelentősen javító Vajdasági Magyar Szövetség meg tudja-e őrizni eddigi pozícióját Belgrádban, Újvidéken és a vajdasági magyarok által lakott településeken.

FEHER MÁRTA

MIKOR LEHULL A VAKOLAT

Eltelt harminc év az úgynevezett román forradalom óta. Mondani sem kell, hogy azóta is a polgárok amolyan véget nem érő átmeneti időszaknak „örvendenek”, melyben a jó népe sodvány sem jut el egyről a kettőre. A magyar kisebbség például még mindig csak álmodik autonómiáról, jogokról, meg egyebekről, ami amúgy egy „osztráhtalan nemzetállamban” szinte utópisztikus elképzelés. Ugyanakkor Romániára sok mindent rá lehet fogni így három évtizeddel a rendszerváltás után, csupán azt nem, hogy unatkozniak benne. Ez erről elsősorban a politikusok gonoszokodnak.

Magyar szempontból az idei év sem ígérkezik izgalmaktól mentesnek, ugyanis két választás – önkormányzati és parlamenti – is vár ránk. És a magyarellenesség szításával mindig megosztíthatók a román szavazók, így a jelentős tétl bíró, kettős választási évben nem kizárt, hogy román részről további magyarellesen provokációkra számíthatunk, hogy aztán a konfliktusokért az előre megírt forgatókönyv szerint a Trianont „megkérdő-

Zelenszkij ukrán elnök első éve

2019. május 20-án, optimizmussal telve indította hivatali pályáját az addig egyáltalán nem politizáló Volodimir Zelenszkij jelenlegi ukrán elnök. A fiatal politikus akkor Petro Porosenko elnököt többek között azzal az ígérettel győzte le, hogy minél hamarabb befejezi a kelet-ukrajnai konfliktust. Viszont egy év távlatából megzslanak a vélemények arról, mennyire tekinthető sikeresnek a „kezdés”.

Tetyana Popova médiaszakértő az *Ukrin-form* hírportálnak írt beszámolójában a következőket jegyzi meg: *„A volt humorista teljes választási kampánya úgy épült ki, hogy őt, mint politikai kívülállót személyt mutatta be, olyat, aki ellenáll a meglévő ukrán politikai elitnek – mert nem annak a régi rendszernek része. Azóta azonban [mint amiről az új elnök döntései is árulkodnak] ezt a retorikát az utóbbinak össze kellett hangolnia a jelenlegi politikai rendszer gyakorlati szempontjaival, ami kompromisszumokhoz és az illúziók elkerülhetetlen megsemmisítésének hullámához vezetett támogatói között. Az elmúlt 12 hónapban azonban Zelenszkij számos olyan lépést tett, melyek nagyjából megfelelnek a politikai kultúra változásának, melyről 2019 tavaszán a regnáló elnök ígéretet tett”.*

Habár az ukrán elnök támogatottsága csökkent, ugyanakkor politikai pozíciója mégsem ingott meg. Amint arra Anton Hruscejkij, a Kijevi Nemzetközi Szociológiai Intézet igazgató helyettese rámutat, Zelenszkijnek jelenleg nincs alternatívája az ukrán politikai porondon szerepet vállaló új vezetők körében, egy év alatt nem lett egyetlen új politikai konkurense sem. Ez viszont nem jelenti azt, hogy ne lenne komoly elégedetlenség az elnök első évének munkájával kapcsolatban. A fenti intézet május 14–17-i felmérése azt vizsgálta, hogy Zelenszkijnek 1) mennyire sikerül csökkenteni a korrupciót a tisztviselők körében, 2) mennyire halad jól a fegyverletétel Dombazon és 3) mennyire volt sikeres a gazdasági válság leküzdésében. Mindegyik kérdésre a 2000 megkérdezett csupán negyede felelt pozitívan, míg 66–69% negatívnak látta a fejleményeket.

Az államfő jelenleg is legfontosabb feladatának a kelet-ukrajnai háború befejezését tartja. *„Nekem mindegy, hogy milyen formátumban fogjak folyni a tárgyalások [Putyinnal – a szerző]. A lényeg, hogy minél hamarabb fejeződjön be a háború és kapjuk vissza elcsatolt területeinket. Engem az eredmény érdekelt”* – válaszolta az évrétékelő sajtótájékoztatóján megjelent újságíroknak Zelenszkij. Ennek ellenére a legutóbb tavaly decemberben, Párizsban végbement normandiai formátumú találkozózt követően a donbasi terület kérdésének rendezésére semmilyen szinten nem folytak további tárgyalások. Mint ahogy azt a regnáló elnök egész évére visszatekintve kiemelte Katerina Piterina, a *Szó és Tett* (*Слово і Тіло*) lőszerkesztője: a keleti helyzet kapcsán csak a hadifoglyok cseréjét lehet többé-kevésbé teljesítettnek tekinteni, amikor hosszas tárgyalások után három hullámban 135 ember került vissza Ukrajnába.

Az ukrán államfő tekintélyét jelentősen nem csorbitotta a sokszor váratlan (ha épp nem ellentmondásos) politikai, gazdasági vagy adminisztratív lépései, legalábbis egyelőre. Vi-

szont tény, hogy az ország politikai helyzete az elnökválasztást, de még inkább a soron kívüli parlamenti választást követően jelentősen romlott. Ez a márciusi kormányváltásban, az elnök által kinevezett személyek és elvileg bizalmi emberek kiválasztásában, valamint a többségi Nép Szolgája párt belső megosztásán látszik leginkább.

Legutóbbi példaként említhető a május 13-án megalkotott úgynevezett *„antikolomojszkij törvény”* – melynek fő célja abban vélhető, hogy megakadályozza az államostított bankok visszaküldését az egykori tulajdonosok kezére (többek között Ukrajna legnagyobb bankjának, a Privát Banknak visszaútjátását Igor Kolomojszkij oligarchának) – a parlamenti szavazáskor a 254 mandátummal rendelkező Nép Szolgája párt közül csak 198-an szavazták meg. Ami pedig a földreformot érintő törvényjavaslatot, azon belül is a földmoratórium levételét illeti, ennek megszavazását sem a kormánypárt tette lehetővé – akik közül csak 206-an szavaztak a minimálisan szükséges 226 helyett. Ez utóbbi is csak az ellenzéki pártok szavazatainak köszönhetően szerezte meg a parlamenti többséget.

Ezek az összeveteések beszédesek. Az első év értékelése utáni sajtótájékoztaton valószínűleg ezek fényében nyilatkozott úgy Zelenszkij, hogy ő csak addig támogatja a Nép Szolgája pártot, amíg az az állam érdekeit képviseli. Kijelentette továbbá, hogy szükség esetén kész akár a jelen parlament feloszlására is. Ezek az esetek is azt mutatják, hogy Zelenszkij nem számíthat már annak a parlamentnek a fellétel nélküli támogatására, amely tavaly a kormány első 50 napja alatt a többségi pártnak köszönhetően 200 törvényt is rendeletelt tudott gond nélkül megszavaztatni – többek között a mentelmi jog eltörlését vagy a törvénytelenül szerzett vagyon büntethetőségének visszaállítását.

A tavaly május óta eltelt idő változatlanul nem orvosolta a magyar–ukrán, egyszerűnek nem mondható viszonyt sem. Mi több, a két ország közötti, évek óta tartó nehéz helyzetet kiváló oktatási törvény ideit márciusban végül minden további nélkül újratárgyalni. Ennek ellenére (vagy emiatt?) Volodimir Zelenszkij Orbán Viktorral közös memorandummal tette pontot a két ország közötti konfliktusra. *„Orbán Viktor egy éve keresi velem a találkozási lehetőséget. Kész vagyok erre a fundamentális találkozásra, és szeretnék vele aláírni egy közös memorandumot a biztonsági helyzetről, a tiszteletről, a történelem tiszteletéről. Jelenleg nem egyszerű a kapcsolatunk Magyarországgal, de úgy gondolom, hogy meg tudjuk oldani ezt a kérdést a közeljövőben”* – jelentette ki az államfő, aki szerini Magyarország a történelmi örökség és a nyelvélem tévesztés miatt blokkolja Ukrajna NATO-csatlakozását. Remélhetőleg a tervezett Orbán–Zelenszkij találkozó lehetőségét adna a magyar kisebbséget közvetlenül érintő vitás kérdések rendezésére. Ennek fontosságát Brenzovics László, a KMKSZ elnöke a következőképpen hangsúlyozta: *„a magyar–ukrán viszony mindenki számára megnyugtató rendezése a kárpátaljai magyarság alapvető érdeke”.*

PALÁDI RENÁTA

MARGARETE WÄGNER

Johann Ladislaus Pyrker és viszonya Magyarországhoz

Johann Ladislaus Pyrker (azaz Pyrker János László), eredetileg Pircher régi tiroli nemesi család sarja, 1772-ben született Nagylángon, Magyarországon. Pécszet magyart, latint, németet tanult és – vallásos ifjúábredése előtt – spontán, kalandvágó és rendhagyó fiatalember volt. Mindenképpen katona akart lenni, Palermóba indult, hogy ott grófi titkár legyen, de közben visszafordult és kalandos úton tért vissza Bécsbe. 1792-ben Liefeldben belépett a ciszterci rendbe, ahol teológiai tanulmányokat végzett, majd szervezői és gazdasági tehetségének köszönhetően 1811-ben kinevezték apáttá.

1810 előtt jelent meg három magyar drámája: *A Korvinok* (*Die Korvunen*), *Kis Károly, Magyarország királya* (*Karl der Kleine, König von Ungarn*) és *Zrinyi halála* (*ZrinskiTod*). Ezek a nem teljesen korrekt „Joh.Bapt.Pyrker” szerzői név alatt megjelent történelmi színdarabok végül nem kerültek bemutatásra. Valószínűleg a szerző tudta nélkül kinyomtatott és későbbi egyházi méltósága által „ifjúkori bűnöként” kezelt művek voltak.

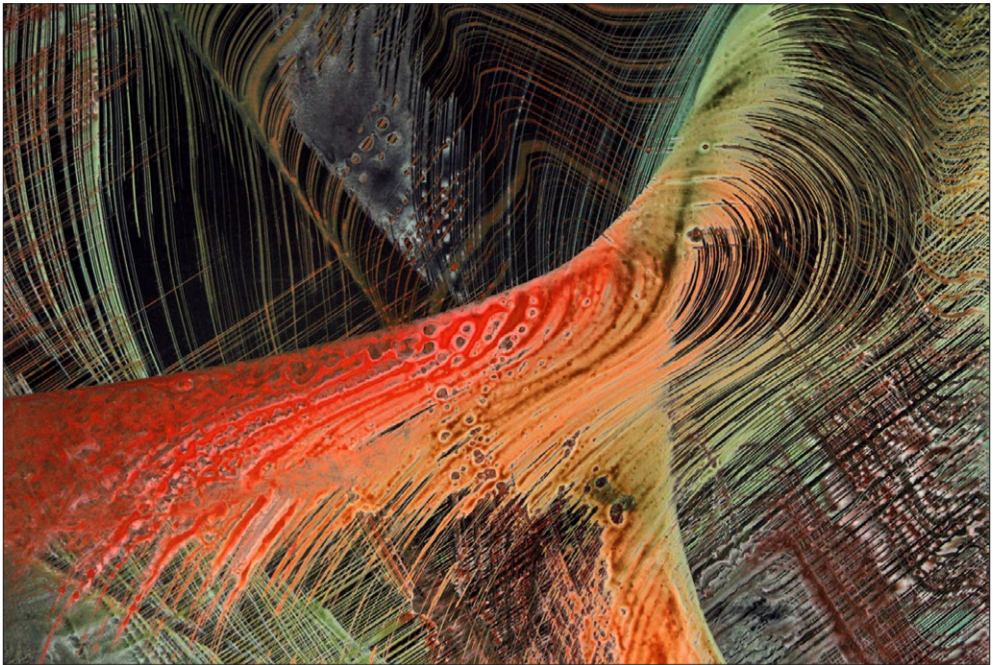
Johann von Hormayr történész hazafiság fogalmára alapozva és talán a történelmi tények alapján is újdonság, hogy magyar témát régeztett előnyben. Ez Pyrkernek a hazához való kötődését fejezi ki. Ebben a három drámában tükröződik az 1820 óta egyre világosabb való vélemény változása, amelynek végső sora n udvari pozícióját és az egyházi hierarchián belüli emelkedést köszönhette.

1813-ban Károly főherceggel, Aspern győztes hadvezérével megmásztá az *Őlschert*. Ettől kezdve kapcsolat a császári családdal egyre szorosabb lett. A napóleoni háborúk után együtt működött a konzolidációs politikai reakcióval, elhatárolta magát példaképétől *Hormayrtól*, később pedig magyar trilógiáját is megtagadta. Elkeltinte attól, hogy magyar drámái meglehetősen hagyományosak, régimódi formáltak – a középső rész köré épített két külső résszel -, nem emlékeztetnek a motívum-anyagában összekapcsolódó dráma-trilógiára, hanem inkább triptychonra. A származólar-képeken a szent és mártír megjelenítése a középső képpel ikonográfiai egységet alkot. A Korvinok Pyrker felállításában hasonlít a hazafias hősdramára, Zrinyi halálára.

A Kis Károly, Magyarország királya, formailag királydráma és mélyen pesszimista világképében a gonosz valódi apoteozisát szimbolizálja – a törvényes uralkodó, Mária győzelmé ellenére. Így aztán Hunyady László, Krisztus örököséként mennyei erényekre tesz szert, míg Zrinyi Miklós a horvát bán, Leonidas földi erényeire. De a főoltár helyett, a magyar királyi udvar példájában Pyrker az erény nélküli világot jeleníti meg, minden érték pokolba omlását, amelyből nem hiányzik az ördög alakja sem, aki egy intrikát keltő herceg személyében formál meg. Ez az Aurani Szent János rend priorja, és okkal feltételezhető, hogy Pyrker, aki később maga is magas egyházi méltóságra tett szert, az önkifejezés hangján szól ebben a figurában, amelyet a vallási rend és az egyházak legmerészebb kritikája sem tudott volna élesen megfogalmazni: „Lásd! Egyik rendnek sincs haszna, a miénknek a legkevésbé. Félig szerzetesként, félig lovagként a hibávaló téveszmék és az ostobaság között ingadozik.” A fiatal szabadságharcos költő Theodor Körner tollából származó és Magyarországon nagy lelkesedéssel fogadott Zrinyi dráma, csak két évvel Pyrker trilógiája után jelent meg.

Ezt követően minden költői törekvést a valóság és hazafias hőskölteményeknek szentelte, melyek főszereplője kizárólag – a magyar témával összefüggésben – Habsburg Rudolf volt. Ez 12 énekből álló hősköltemény. Pyrker magyar drámái és hőskölteménye között van néhány hasonlóság: mint például a személyek jellemzésének, vagy a barokk elemek használatának teljes melőzése. Ez látható a (néha akaratlanul komikus) drámáiban, az áriák és kórusok használatával, a verseposzokban a barokk gépezet, a mennyei és pokoli hatalmak megjelenítésével, amelyek mint az istenek világa az Iliászban befolyásolják a hősök sorsát.

Időközben 1818-ban a császár kinevezte Pyrker t a Szepességi püspökévé, 1820-ban Velence pátriárkájává, a rá következő évben pedig Dalmácia primásává. Pyrker hőskölteménye, Habsburg Rudolf története nem maradt egyedüli, mert eposzának megjelenése után hamarosan, 1823-ban Franz Grillparzer megírta *Ottokar király szerencséje és bukása* című drámáját. Pyrker eposzának, a

Jeanne d’Arc, a perbe fogott Géniusz

Horváth Barnát, a jogtörténészt és filozófust a nyolcvanas évektől folytonosan növekvő szakirodalom félreismerhetetlenül abba a típusba sorolta, amelynek újra való megismerése a kor nagy felfedezése, szellemi és erkölcsi jóvátetele volt. A jelentős és erős humanista, filozófikus társadalomtudós megvalósította a magas erkölcsi értékeket a Horthy-rendszer politikai és tárgyi adottságai között, végigélte Budapest apokalisziszát, a nyilas terrort, a meneküléseket, a szovjet bevonulást, boldogan védelmezte a demokráciát, hogy azután belehulljon a „fordulat éve”-be, amelyet a világtörténelmi reflexió szintjein akár eltérően is lehet értelmezni, abban azonban mégsem lehet semmi kétség, hogy a zsidóságon kívül e hosszú fordulat közvetlen és igazi áldozata az a kevés, igazán történelmi léptéktű magyar személyiség volt, akik 1949-ben még élben voltak, s még Magyarországon is maradtak.

Horváth Barna 1942-ben *A géniusz pere* címmel a felszínen inkább jogtörténeti, a mélyben azonban inkább filozófiai és történelmi monográfiát írt *Jeanne d’Arcról*. Azt már tudtuk, hogy a „Géniusz pere”-nek jogtörténésze maga is „Géniusz” lesz. Maga is áldozat, maga is a történelem hőse.

Horváth elegánsan kezeli a jogi részleteket. Mi több, még az olvasó számára közvetlenebbül érzékelhető jogi elemek is elsősorban abban a nagyon is ésszerű törekvésben mutatathatók ki, hogy megpróbálja a per lényeges elemei visszavezetni a kor gondolkodásmódjára és szokásaira, ahelyett hogy a középkor barbárságáról panaszkodna.

A Szűz alakjának és perének értelmezése kettősen sajtós és – bizonyosra veszem – ketősen különleges értelmezés is.

A kérészes újraértelmezés egyik eleme gelőbb, egyenesen forradalmbb, mint a másik. Az első elem az, hogy Horváth Barna Jeanne d’Arc-ot „Géniusz”-nak tartja. A Szűz tehát elsősorban és definitíven nem politikai szereplő. Nem a francia nép lelkének kifejeződése, nem véletlen hős. A Szűz mindenekelőtt Géniusz, aki minden további nélkül kerül egy sorba az olyan perekbe keveredett Géniusz-társakkal, mint pl. Szokrátesz. Nem híhető, hogy Horváthon kívül bárki is elsősorban és mindenekelőtt Géniuszunk tartotta volna a közismerten tanulatlan parasztlányt.

A második forradalmi lépés sem kisebb horderejű, a jogász szakértők számára talán még váratlanabb is. Horváth a teljes pert érdemileg egy Géniusz elleni pernek tartja, *az alperes tehát Jeanne d’Arc, mint Géniusz* és nem Jeanne, mint hadvezér. E két mozzanat majdnem maradéktalanul át is tud menni egymásba. Az a *benyomás támadhat, hogy a Géniusz perének szellemében Horváth maga is Jeanne d’Arc-ká válhat.*

Ez a típus 1945 után, ha nem kaffka, de világosan a nyilvános vádlott szerepébe került, amelyből csak a hősiesség (a „Géniusz hősiessége”) tudta meg- és kiváltani őt. Az először csak virtuálisan és szimbólikusan, majd a valóságban is teljes erővel kirobbanó Hídegháború világában végzetes harapófogóba került. A kommunista rendszer nagyon erős erőfeszítéseket tett pontosan azért, hogy éppen ezt a tudós- és értelmiségi típust megnyerje. Számos kutatás egyenesen azt mutatja, hogy a körülményekhez képest ezek az erőfeszítések eredményesek is voltak, *Kodály*nak, *Szent-György*inek vagy a hozzájuk hasonlóknak valóban kiemelkedő

érdekvérvényesítő képességük alakult ki. Másrészt ugyanolyan nyilvánvaló volt, hogy akik az együttműködés lehetőségére irányuló, sokszor igen rejtett és áttelése célzásoknak nem követtek (egy-egy esetben talán meg sem értették), különösen pedig azok, akik az ajánlatot kifejezett módon is visszautasították, a legkevyetlenebb, nem egy esetben szadista színezetű meghurcoltatás áldozataivá váltak.

Ez volt a Géniusz perének magyar változata 1945 és 1948 között.

Ez kötötte össze Jeanne d’Arcot és Horváth Barnát. Aki néhány évvel korábban megírta a Géniusz perét, vádoltként is kiválóan vizsgálzott, önmaga perét írta meg előzőleg, a lélektani szükségesszerűségek napnál világosabbak voltak: *Horváth saját sorsára készült fel.*

A per az *áldozati* szerep kialakításához vezet. De akkor ki a Géniusz? Horváth Barna a maga Jeanne d’Arc-monográfiájában definiálja a Géniusz-fogalmát. Ezt a fogalmat alkalmazta Horváth Jeanne d’Arc-ra, ennek a fogalomnak felelt meg ő is a maga 45 utáni nagy perében.

Horváth a Géniuszt rendkívüli erejű embernek látja, aki egy nagy célra teszi fel életét. Nem feltétlenül művelt. Nem okosabb mindenkinél, nem nő mindenki fölé teljesítményével. Eredendően és természetesen bátor, és ami nem kevésbé meghatározó, végletlenül hisz saját küldetésében. Gyarló vonásai is maradnak, hiányok, miközben következetessége szinte észrevétlenül kiépti köréje azt, amit

„karizmá”-nak, a belé vetett hű növekedésének nevezhetünk. Horváth – abban a korban különösen is meglegő módon – nagy figyelmet fordít a perbe fogott Géniuszok szexualitására. A Géniusz tehát egyáltalán nem az, amelynek a modern kultúrában gondolják. A Géniusz a teljes ember egy változata. Alulról nő fölfelé. Nem egodálható, de univerzális. Nem tisztán szellemi, hatalmas szelleme kivételes fizikumából és különleges érzékiségéből nő ki.

A mélység elemeinek nagyon bonyolult keverése ez. Údítóén független az európai társadalmi és szellemi különülésektől meghaladhatatlanul gondolt lenyomataitól. Nincs meg a Géniuszban sem a Fenn és Lenn, sem pedig a Szellem és az Anyag ellentéte. Hatalmas, elemi, közösüges, következetes. Közösügeségében természeti és történelmi erővé válik. A robuztusz erőnké ez a konglomerátuma gyermekien tisztességes és becsületes magartással párosul. Néha gyerekes hibákat követ el, „füllent” vagy akár össze is roppan. Ezzel együtt mindig önmagával azonos, mindig gyermekei, aki el sem tudja képzelni, hogy más legyen, mint ami lényege.

Az erő, a kitartás és a tisztánlátás emeli fel őket a közösügesésgéből, nagyszerű példájuként annak az elsősorban Nietzsche és Ady (és Bulgakov) által megfogalmazott felismerésnek, hogy az emberi nagyság alapja a bátorság. Ezek a változatlan tulajdonságok ugyanilyen egyértelműséggel vezetnek bukásukhoz. Ők a világ másik pólusa, ami az igazságtalanságot elszenvedve is szinte társadalmi normalitásá, „érthetővé” teszi a büntetés aktságát. Lebilincselő, amilyen egyértelműséggel az egyes perekben már világossá válik, hogy a bűntűk végős sora már nem is annyira a konkrét vádál áll kapcsolatban, hanem azzal, hogy ők gy az igazság és a tisztánlátás élő megtestülései. Az lesz a bűnök, hogy Géniuszok (a peranyagok feldolgozásában ez átléhetővé is válik).

KISS ENDRE

Elcsendesedett...

† **Harsay György** (1935–2020)

Úgy marad meg az emlékezetben, mint akít nem lehetett nem észrevenni, pedig éppen-séggel csendes, visszahúzódó viselkedésével hívta fel magára a figyelmet. Természetéből fakadóan nem volt a harsánytongokodás em- bere, inkább odafigyelt, hallgatott, hogy aztán alkalmas pillanatban szót kérjen. Kissé körül- ményesen fejezte ki magát rekedtes hangon. Mindez inkább élete utolsó szakaszára vonat- kozott, amikor nyugdíjaként aktívan részt vett a németországi magyar élet alakításában. Évekig a müncheni Széchenyi Kör oszlopos tagja- ként tevékenykedett, de bekapcsolódott a Né- metországi Magyar Szervezetek Szövetségének tevékenységébe is. A média érdekelte igazán, ezért is foglalkozott elsősorban sajtóúgyekkel. Tulajdonképpen szenvedélye volt a közeleti események figyelemmel kísérése és elemzése.

2008-ban jelentkezett első ízben írással a Bécsi Naplónál, amiben Dél-Tirolban tett ta- nulmányai kirándulásról számolt be. Tíz éven át folyamatosan publikált németországú poli- tikai eseményekről, Magyarországról sem véve le szemét. Részletekbe menőkig érzékellette a BREXIT-jelségébe is. A média érdekelte igazán, ezért is foglalkozott elsősorban sajtóúgyekkel. Tulajdonképpen szenvedélye volt a közeleti események figyelemmel kísérése és elemzése.

2008-ban jelentkezett első ízben írással a Bécsi Naplónál, amiben Dél-Tirolban tett ta- nulmányai kirándulásról számolt be. Tíz éven át folyamatosan publikált németországú poli- tikai eseményekről, Magyarországról sem véve le szemét. Részletekbe menőkig érzékellette a BREXIT-jelségébe is. A média érdekelte igazán, ezért is foglalkozott elsősorban sajtóúgyekkel. Tulajdonképpen szenvedélye volt a közeleti eseményekről. Ebből a beszélge- tésből is kiviláglik higgadt természete. Nem ragadtatta el magát, de annál inkább ügyelt arra, tulajdonképpen mit látott, hallott.

Harsay György kortársaihoz hasonlóan Né- metországban lett 1956 hűségese tanúja. Polgári foglalkozása mellett (1964-ben fejezte be egye-

BÉCSI NAPLÓ

Lerántjuk az egészségügyről a lepedőt

COVID-19, azaz koronavírus

Mindenki hallott, hall és hallani fog még évekig a koronavírus okozta betegségekről, azok szövődményeiről, a halálesetekről.

Általános kérdés, mikor találjuk meg a gyógymódot, a sikeres terápiát és még fontosabb, igaztöbb gondolat, a megelőzés, a vak- cína felfedezése, gyártásának kidolgozása, a piacon való megjelenése.

Mi ez a vírus? Ellentmondásos híresztelé- sek, jóslatok, csodálatos felfedezések jelennek meg mindennap a sajtótermékekben, a médi- ákban. Lerajzolták, magyarázták, értelmezték a szerkezetét, az összetételét, tulajdonságait, hatását az élő szervezetre, az emberre.

Államelnökök, vezető politikusok, orvos- szakértők kinevezett kutatók egymásnak is és néha maguknak is folyamatosan ellent- mondanak.

Mi az igazság? Van, aki akarja tudni? Vagy a rózsaszínű információk és a pesszimista íjeszt- getések között akarunk vergődni?

Ki birtokolja a bölcsék követ?!

Tény, hogy a világon kb. 500 kutatóinté- zet, gyógyszervállalat, egyetemi labor keresi a megoldásokat. Szakmai részletekbe nem me- gyek bele, de annyit tudni kell, hogy a vírus ismert mutációinak száma egyes vizsgálatok szerint kb. 180. A gyógyszeres terápia kutatás 8 féle alapmegközelítésből indul ki. Ezek kö- zül a leginkább publikált az, amikor ismert, hatékony, de más betegségek ellen használt gyógyszereket próbálnak bevetni, külön-kül- ön, vagy kombinálva (malária, HIV, TBC, stb. kezeléseknél bevált szerekről van szó).

A másik, sok országban kipróbálás alatt lévő kezelés az, amikor már a vírusfertőzést étesített, antitestekkel rendelkező betegek- től vérplazmát vesznek le és ezzel erősítik a vírusfertőzötték immunrendszerét. E jelenleg 2 fő vonal mellett, természetesen antibiotikus, alvadásgátló, légzézt támogató, szívet erősítő, immunrendszeri védő, aktíváló stb. kezelések folynak a világ 180–200 országában, ahol fel- tűtötte a fejét a koronavírus fertőzés.

Kutatók, titkisszolgálatok keresik, hogy mi- kor, honnan indult ki, kik a felelősek a pan- démiáért?

Allítólag már 2019 őszén fellépett a vírus, de az első epicentrumát a fertőzésnek Vuhán-

ban, Kínában fedezték fel, ahonnan az egész világra elterjedt.

Hol tartunk most, mire lehet számítani? A gazdasági, társadalmi problémák igen sű- lyosak már most is. Ijesztő méreteket öltött a munkanélküliség. A második világháború óta nem volt ilyen nagy gazdasági visszaesés, nem volt ilyen magas az USA-ban, Nyugat-Eu- ropában a munkanélküliek száma. Bezárt üzle- tek, vállalatok, leállított légi, földi közle- kedés, lezárt határok, hotelek, turisztaközpon- tok. Feszültség a családokban, életszínvonal visszaesése stb.

Ez van ma. Kérdés: lehet ez rosszabb is? Lehet, de mindent megteszünk azért, hogy ne legyen rosszabb. A kormányok gőzerővel dolgoznak és adósdóznak el, hogy a jelenlegi zuhanó GDP-t ne engedjék az 5–8%-os csök- kenésnél mélyebbre.

A szigorításokat lazítják, a lezárt határokat fokozatosan újra nyitják, a közlekedést és a turizmust támogatják és azt ígérik, mehetünk nyáron nyaralni. Legyen igazuk!

Azonban, ne feledjük el, hogy még nincs meg a vírus ellenszere, még messze vagyunk a vakcinától, a megelőzéstől.

Ha a számtalan kutatóintézet és a sok zse- zlinis kutató októberig kidolgoz egy nemzet- közileg elismert, kipróbált, hatékony és kevés mellékhatást kiváltó gyógyszert, még akkor is hátra van a gyártás megszervezése, a megfele- lő mennyiség előállítás és a piacra juttatása. Tehát, ha a szerencse a tudás mellé szerődik, akkor a karácsonyfa alá tehetjük a terápiás szert, a gyógyszert, a gyógymódot.

A vakcina kidolgozása, kipróbálása, ha egy- általán valaha is sikerül, akkor másfél év az az idő, amikor először be lehet adni emberek tömegeinek. Tehát 2021 karácsonya.

Egyelőre ennyi az igazság, mivel sok-sok apró részlet ismert a koronavírussal kapcso- latban, de egyre több olyan hatás-mellékha- tás, szövődmény jelentkezik, amire előre nem számítottunk és a következő időszakban sem tudjuk milyen új meglepetés érhet mináink.

Tudjuk, hogy a remény hal meg utólag! Le- gyünk optimisták, tartsuk be a rendelkezése- ket és optimizmussal, – bízva a tudományban – készüljünk a nyárra.

PROF. DR. BIRTALAN IVÁN Ph.D.

Szentkereszty György (1930–2020) életútja

Egykori innsbrucki egyetemistaként szívesen emlékszem vissza Szentkereszty Györgyre, vagy ahogyan sokan szólítottuk, Gyura bácsira, aki tevékeny életével, rendkívüli műveltségével, nagyvonalúságával, szerénységével és kiváló diplomáciai érzékével jó példaként szolgálhat a ma emberének. Különösen szép emlékem az az általam kezdeményezett 2013-ban szervezett előadás és kiállítás, amelyben az 1956-os tiroli esemé- nyeket dolgoztuk fel vele és más kortanúk segít- ségével az innsbrucki Haus der Begegnung-ban.

Szentkereszty György 1930. január 25-én született Kalocsán, és 2020. április 1-én hunyt el Innsbruckban. Az innsbrucki Szentfriedhof- ban helyezték végső nyugalomra. Édesapja a kalocsai érsekség jószágigazgatója, édesanyja tanárnő volt. 1945-ben a földreform követke- ztében a család mindenét elveszítette, édesapját letartóztatták. A kalocsai Szent István Gimnázi- umban folytatott tanulmányai után jogra irako- zott be a Pázmány Péter Tudományegyetem. Tanulmányait politikai okokból nem folytathat- ta, ezért 1949-ben szülőhazája elhagyása mellett döntött. Kalandos körülmények között men- kült: az Orient Expressz akkumulátorszekrénye feletti úregben utazott a vonat aljában Linziz, tízennyolc órán keresztül. Először Ausztriába, majd Németországba került, ahol közzgazdasá- gtant tanult, és belépett a jezsuita rendbe, utána pedig Belgiumban filozófiát hallgatott. 1955-ben a rend áthelyezte az innsbrucki Mária Kongregá- cióhoz, amely ebben az időben több mint kétszáz gyermek felügyeletét látta el egy iskolában. Az 1956-os forradalom leverését követően Tirol tartományt is elérte a menekülthullám. Ekkor kezdődött Szentkereszty életének egyik rendkí- vül izgalmas és érdekes szakasza. Mivel a szerze- tesek közül egyedül ő tudott magyarul, először egy magyar fiú elhelyezése érdekében kérték se- gítségét. Egyre több fiatal érkezett – többnyire szülők nélkül – a városba, a fővíg rendtársai- val együtt komoly szervezésbe fogott. A Mária Kong- regáció körlevélben kérte az innsbrucki család- okat magyar gyermekek átmeneti befogadására. A kezdeményezésre több mint száz család jelentke-

zett. Nehézséget jelentett a közel kiléncszáz fiatal ellátása, amelynek anyagi fedezetét napról napra elő kellett teremteni. A helyi egyházak, magán- szegélyek, az iparkamara, Tirol tartomány és Innsbruck városa is hozzájárult az akció sikeré- hez. Az akkori helyzetre jellemzően nemzetközi segédlettel további négy magyar középiskola jött létre Tirolban, Felső-Ausztriában és Karintában. Ezek valamennyien megszüntek, utolsóként az Innsbrucki Magyar Reálgimnázium 1963-ban. A magyar intézmények közül csak az Innsbrucki Magyar Diákotthon és Kulturcentrum (az egykori Buchrohthner-villa) maradt fenn, amely kulturá- lis központként ma is működik.

1957-ben élete komoly fordulatot vett: kilépett a rendből, és a bankszektorban helyezkedett el. Először az Österreichisches Creditinstitutnál, 1962-től a Sparkassénál dolgozott. Egy PHA- RE-program keretében a német Raiffeisen- és Volksbank-szektor modernizálásában vett részt. 1985-ben az imsti (Tirol) Sparkasse igazgatója- ként ment nyugdíjba. 1961-ben kötött házassá- got, négy gyermekük született. A magyar és az osztrák társadalmi életben is aktívan részt vett: a Katolikus Magyar Értelmiségű Mozgalom – Pax Romanának 1986-tól alelnöke, 1999-től elnöke volt. Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szerveze- tek Központi Szövetségének könyvvizsgálója volt. Az Innsbrucki Magyar Akadémikusok és Egyetemisták Szövetségének vezetőségében is különböző tisztségeket töltött be, és tagja volt a Kalocsai Szent István Gimnázium Baráti Köré- nek, a Német Lovagrendnek, az Akademiakerbund tiroli szervezetében pedig hét évig titkárként mű- ködött. Az innsbrucki Szent Jakab dom képviselő- tésületében, és a Spitalskirche lektorátusán is tevé- kenykedett. A Kalocsai Néplapban megjelentetet tudósításában (2010. nov. 21) így vallott egykori iskolájáról: „Úgy gondolom, ma is fontos, amit én vittem magammal innen, egykori iskolámból: öm- védes őszintén, a józan kritika útján járva követni a keresztény értékrendet. Mert a hibákat ki kell és ki is lehet javítani! A másik: érdemes mindig, mindenhol megmaradni magyarnak!”

SZENTPÉTERY MIKLÓS

2020. május-június

Zsoltárok a karanténban (Részletek olvasónaplómból)

2020. március 25. szerda, Gyümölcsoltó Boldog- asszony napja. Ebben a karanténos nagybőjtben mintha mindenki egy kicsit vallásosabb és imá- dkozással lenne. Se szeri, se száma a különböző színvonalú vallásos és kegyes elektronikus küldé- menyeknek a postafiókomban. Én is teszek nagy- bőjti vállalást: elhatároztam, hogy újraolvasom a 150 zsoltárt, mégpedig naponta tízet. Húsvétig a végére érek.

Március 27. péntek. Laikus katolikusként szor- galmasan olvasom a zsoltárokat. A katolikus li- turgianak ez a legtovább szereplő ószövetségi eleme, a protestáns istentiszteleteknek pedig a tar- tópillére. Régebben Sík Sándor költői fordításában olvastam őket, most a Szent István Társulat 2016-os Biblia-kiadását használnom. (A zsoltárok számozása az újabb katolikus kiadásokban is a héber számozást követi, így a katolikus és protestáns sorszámok most már megegyeznek.)

Március 29. vasárnap. Az az érzésem, mintha a Zsoltárok Könyve az Ótestamentum esszenciája lenne: megvannak benne a bölcsi könyvek legfon- tosabb történetei, a zsidó bölcselet és gondolkod- másmó példái, a próféták átkai, stb. És ahogy újabb és újabb zsoltárt veszek szemügyre, furcsa *déjà vu* érzésem van, mintha mindig ugyanazt a három-négy történetet olvassam: az Úr, ha hűségesek vagyunk hozzá, megvédi népét, felemeli királyát, és tönkre- zúzza és megalázza ellenségeit. De ehhez egyrészt dicsőíteni kell Őt, másrészt folyton-folyvást el kell panaszolni nyomorúságokat és üldöztesünket, ezzel emlékeztetjük a velünk kötött szövetségére és ebből eredő „kötelezettségére”: mert aki minket megaláz, az Őt sérti meg! Van ebben valami szent monotonía, és a kimondott (majd leírt) szó erejében, az áldásban és átkokban való mélységes hit! És ha a szó- nak ilyen ereje van, tudni kell vele bánni: és a zsol- taros(ok) időnként irodalmi remekműveket alkot(nak).

Március 29. vasárnap. Az az érzésem, mintha a Zsoltárok Könyve az Ótestamentum esszenciája lenne: megvannak benne a bölcsi könyvek legfon- tosabb történetei, a zsidó bölcselet és gondolkod- másmó példái, a próféták átkai, stb. És ahogy újabb és újabb zsoltárt veszek szemügyre, furcsa *déjà vu* érzésem van, mintha mindig ugyanazt a három-négy történetet olvassam: az Úr, ha hűségesek vagyunk hozzá, megvédi népét, felemeli királyát, és tönkre- zúzza és megalázza ellenségeit. De ehhez egyrészt dicsőíteni kell Őt, másrészt folyton-folyvást el kell panaszolni nyomorúságokat és üldöztesünket, ezzel emlékeztetjük a velünk kötött szövetségére és ebből eredő „kötelezettségére”: mert aki minket megaláz, az Őt sérti meg! Van ebben valami szent monotonía, és a kimondott (majd leírt) szó erejében, az áldásban és átkokban való mélységes hit! És ha a szó- nak ilyen ereje van, tudni kell vele bánni: és a zsol- taros(ok) időnként irodalmi remekműveket alkot(nak).

Ha a számtalan kutatóintézet és a sok zse- zlinis kutató októberig kidolgoz egy nemzet- közileg elismert, kipróbált, hatékony és kevés mellékhatást kiváltó gyógyszert, még akkor is hátra van a gyártás megszervezése, a megfele- lő mennyiség előállítás és a piacra juttatása. Tehát, ha a szerencse a tudás mellé szerődik, akkor a karácsonyfa alá tehetjük a terápiás szert, a gyógyszert, a gyógymódot.

A vakcina kidolgozása, kipróbálása, ha egy- általán valaha is sikerül, akkor másfél év az az idő, amikor először be lehet adni emberek tömegeinek. Tehát 2021 karácsonya.

Egyelőre ennyi az igazság, mivel sok-sok apró részlet ismert a koronavírussal kapcso- latban, de egyre több olyan hatás-mellékha- tás, szövődmény jelentkezik, amire előre nem számítottunk és a következő időszakban sem tudjuk milyen új meglepetés érhet mináink.

Tudjuk, hogy a remény hal meg utólag! Le- gyünk optimisták, tartsuk be a rendelkezése- ket és optimizmussal, – bízva a tudományban – készüljünk a nyárra.

137. zsoltár. A babiloni fogság siralma volt ihletője **Dsida Jenő** eruptív, magyarságot sirató *Psalmus Hungaricus*ának. (...) *Építve változtek a víz, mit lenyelvek, / ha téged elfelejtetek! / Nyelvemen izzó vasszeget üssenek át, / mikor nem léged emleget! / Hűnyoj ki két szemem világa, / mikor nem rád tekint, / népem, te szent, te kárhozott, te drága!*

150. zsoltár. („Záró dicsőítés”) *A Te Deum* ezer- éves szövegének mintái közé tartozhatott. Emel- kedt lezárása a Zsoltárok Könyvének... *Dicsérfjétek az Urat szentélyében, / dicsérfjétek égi erődímé- nyében! / Dicsérfjétek hatalmas tetteiért, / dicsérf- jétek nagyságának teljességéért.* (1–2)

Nagybőjti olvasmányélményem legfőbb tanula- ságamomra: ha egy népnél van egy Könyve, amely- ben össze van foglalva minden történeti, vallási és irodalmi hagyománya (és itt most nem csak a Zsoltárok Könyvére, hanem az egész Ótestamentumra gondolok), az akkor sem vesz el, ha évszázadokra el is veszíti országát és templomát. És ezt a Könyvet a világvallással való kereszténység – beleolvé- kánón- jába – minden nép és minden ember fájdalmának, Isten-vágyának kifejezőjévé tette.

GEREBEN FERENC

BÖRÖNDI LAJOS

Mert nem győzhet

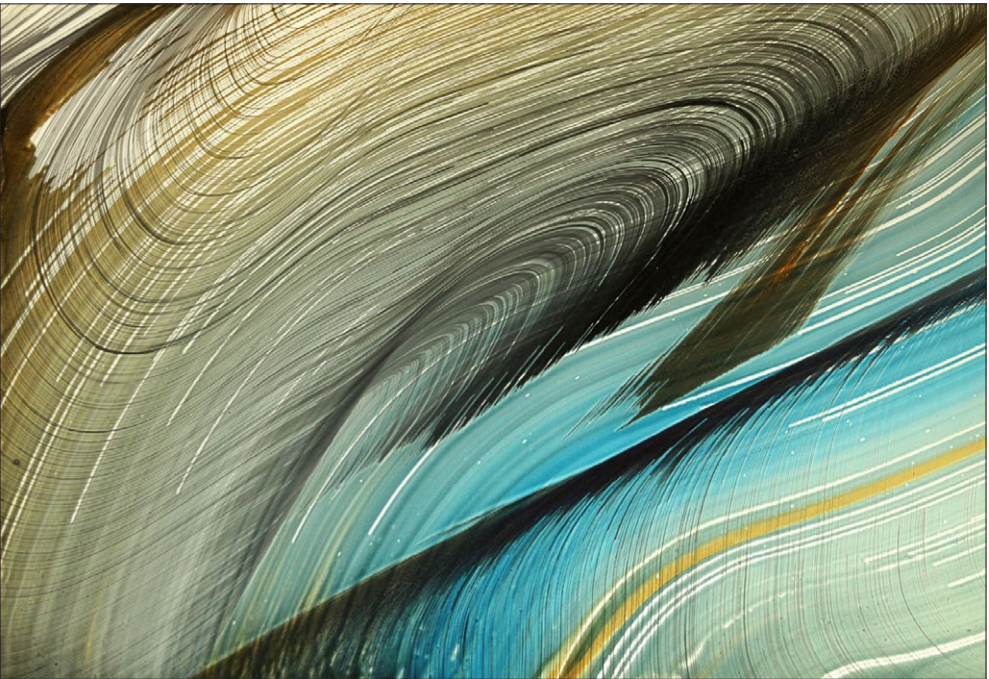
amikor azt hiszed hogy egyedül maradtál mert segítség sehonnét nem jöhet már s csak magadba kapaszkodhatsz Istent keresed s néha kiáromkodnál de tudod ez sem segít már

akkor ébredsz rá hogy ott az Ember s benne lakik a lélek ami téged benned s hogy egész életedben Őt keresed s most megtalálod és nevében szolgálhatsz s abban sem lesz emberré más csak az alázat

s Ő sügja: egyszer vége lesz mert nem győzheti le a rettenet

mert nem győzhet a rettenet

BÉCSI NAPLÓ

KULTIKA, A CSALÁD LAPJA Új folyóirat az erdélyi kiadványok palettáján

Korunkban, amikor a közösségi oldalak, az elekt- ronikus sajtó szép csendben átvettek a klasszikus érde- telemben vett lapgyártás és kiadás helyét, csak idő- vőzni tudunk minden olyan kezdeményezést, amely arra irányul, hogy anyanyelvünkön írt, nyomtatott kiadványt adjon az olvasó kezébe.

Remélhetőleg vannak még olyanok ebben a már nem is rohanó, hanem egyenesen száguldo világban – amiben a valóság mellett az áhírgyártás immár nagyüzemé vált – akik szeretnének átlapozni olyan szórú szerint kézzelfogható lapot, aminek tartalma van, amit letehetünk, hogy később újra beleolvassunk, amitől nem káprázik a szemünk, és ami helyes ma- gyar nyelven van megírva. Ezt már csak azzal lehet megoldani, ha az a bizonyos kiadvány a családnak, esetleg a családról szól, és minden korosztály talál benne magának érdekes olvasmányt.

Mindezeket szem előtt tartva vett egy mely légezet- tet, és indított útjára a napokban Nagyváradon egy új időszakos kiadványt a Romániai Magyar Keresztény- demokrata Mozgalom. Melyet lélegezni azért kellett, mert mindenki, aki lapkiadással foglalkozik, tisztá- ban van vele, hogy ebből nagy nyereség nem származik. De a hitet, hogy az olvasási kultúránkon még lehet változtatni, hogy az embereket meg lehet győzni a nyomtatott forma hasznáról, sosem szabad feladni. Ezt teszi a nagyváradi Europrint kiadó is, amelyik fel- vállalta a Kultika címet viselő új lap megjelenítését.

„Egy új folyóirat alapítása esemény és egyben vál- kálkozás. Olyan vállalkozás, mely csak akkor válhat sikeressé, ha a kiszemelt olvasócsoport felfedezé- ben és információszerzés, a párbeszéd és a kapcso- lat-tartás lehetőségét” – írja a kiadvány első számának ajánlójában Derzsi Ákos lapigazgató. Felhívja az ol- vásó figyelmét arra, hogy manapság már jobb viszonyba kerülünk, és több időt töltnk okostelefonunkkal, mint családtagjainkkal. Ezért a lap szerkesztői egy- bet ajánlanak: mérőháza egy más talalkozási formát, párbeszédet. Ugyanakkor fontosnak tartják az egyén és a közösség kapcsolatának bemutatását, a hétékonos- ní el élet-sokszor eseménytelen oldalának felfedezését.

A Kultika első és egyben bemutatkozó lapszáma a családról szól. Talán nem véletlenül választották ezt a témát: Derzsi Ákos jelenleg Románia szenátusában a Munkügyi és szociális bizottság tagja, ilyen formán első kézből értesül a romániai és ezen belül az erdélyi családokat érintő gondokról. A lapigazgató ajánlójá- ból rögtön kiderül az is, milyen témákra fektetnek hangsúlyt a szerkesztők az első számban: például ki- nek mit jelent, hogyan éli meg hétköznapjait a család? Napjainkban a házasság van válságban vagy maga az ember? Egyáltalán milyen a modern, illetve a ha- gymányos család? A Kultika újságírói szakemberek, közösségi vezetők és őszintén nyilatkozó családok segítségével keresik a válaszokat ezekre és sok egyéb, a családokat érintő kérdésekre.

A legtovább véleményem abba az irányba mutat, hogy talán az egyik legnagyobb veszély, hogy az emberek egyre kevesebbet időt tudnak fordítani a családjukra – derül ki a Kultika első lapszámából. Megtudhatjuk azt is, hogy a romániai városokban élő emberek 40%-a egy modern család tagjaként tartja magát, miközben 54%-a egy hagyományos család tagjaként. De azt is megtudhatjuk – a legtöbben saját bőrünkön is tapasztaljuk –, hogy pénzhiány miatt a családok nagy része képtelen időben befizetni a közköltségeket. Le- bilincselő riportot olvashatunk a lapban egy Bihar- megyeházán élő „átlagos romániai magyar” családról, megismerkedhetünk Klemen Kálmánnal, a Románi- ai Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom elnökével, Gergely Orsolya kézdívsárhelyi születésű szocioló- gus pedig a mai család működését veszi górcső alá.

JELLEN SZÁMUNK KÉPEI

METRYKÓ GÉZA, filmes, grafikus, festőművész és novellista 1956-ban menekültként került Ausztriába; bécsi magyar. Az osztrák fővá- rosban a Képzőművészeti Akadémián végezte tanulmányait. 1960-ban diplomázott. 1961-től a Zene- és Iparművészeti Főiskolán filmmű- veszet szakon bővíttette ismeretét. 1963-ban a Reinhardt Szezináriumban dramaturgiát és rendezést tanult; 1964-ben mint filmalko- tó és operatőr kiváló eredménnyel fejezte be ezt a szakot is. 1965-től az Osztrák Rádió Te- levízió (ORF) munkatársaként az Iskolafilm területén szerzett érdemeket és elismerést.

1980-tól szabadfoglalkozású művész. Sokol- dalúsága ellenére végül is a festészetben talál- ta meg saját stílusát és kifejezőerejét, közben számos kiállításon vett részt Grazban, Londonban, Párizsban, Németország különböző városaiban. 1988-ban Logoart, ill. A szin aúr- ja elnevezésű munkáival lépett a közönség elé. Gazdag életművéből ezúttal a *Lineare Malerei* (Vonalfestészet) alkotásai része- sülnek kiemelt figyelemben. Eredetiségük: hullámzássá sűrűsödő, helyenként központot sejtítő, be nem határolható vonalak, amelyek külső, a képen túli világ részleteként fogha- tók fel. Lét és legébes lendületek lüktésébe. DEÁK ERNŐ

VULKÁN VIOLA

A folyó

Csobogás, csendes csobogás, Csabítva csalogatja a csónakozást. Csillogva csobogás, és csak csabítja az embereket, állatokat a vízpázsitra. Visító gyermekhangok ugrándoznak benne. De a folyó továbbra is marad csendbe'. Gyönyörű szép kék, mily csodás! Csobogás, csendes csobogás. Hosszú utat jár meg, hullámozva fut el, siet. Mэгsség járad, csak megy tovább. S végül eléri a tengerhazát. Erdőket, bokrokat vág át, utánozni nem lehet tulajdonságát. Ruhája hosszú, kék csillogás. Csobogás, csendes csobogás.

Vulkán Csilla Viola, 2008. október 14-én született Bécsben, 2014 óta Zürichben él. Szülei Székely- földről származnak. Családnevelésű magyar. Zürich- ben német iskolába jár, és hetente kétszer vesz részt magyar oktatáson. Nagyon szeret szavalni, olvasni, verseket írni. Verset szinte kipattanóan fejejt be. Nagy kiválasztott versét a korona-járvány idejében írta. Ezek közül való *A folyó* című.

ELHALASZTOTTÁK...

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok az idő távlatából

Jól felkészülve, gazdag programmal várta volna Budapest ez év szeptemberében a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus résztvevőit. Az egész katolikus világot átölelő nagyrendezvényekért illetékes pápai bizottság azonban – a korona vírussal kapcsolatos helyzet miatt – úgy határozott, hogy ezt és egyéb hatáskörébe tartozó világtalálkozót is egy évvel elhalasztja. Ennek következtében az Esztergom-Budapesti Egyházmegyével egyeztetve az idei 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus (NEK / angolul: iec) megrendezését 2021-re helyezte át. A NEK 130 éves történetében előállt kényszerhelyzet többször, néha durván is beleszólt. Minket, magyarokat ez 82 évvel ezelőtt különösen érintett.

A világháborúk közötti trianoni Magyarország két komoly nemzetközi esemény színhelye volt. Az első a cserkészek világtalálkozója, az 1933-ban Gödöllőn tartott Jamboree, a másik 1938-ban Budapesten megrendezett 34. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus. Sokan elképzelhetetlennek tartották, hogy megcsontított hazánk ilyen horderejű esemény megrendezésére egyáltalán megbízást kapjon, vagy annak lebonyolítására képes legyen. Magyarország mindkét rendezvényteljesre vizsgázott és ezt akkor maradandó külpolitikai sikernek könyvelhették el.

A magyar cserkészek Gödöllőn történelmet írtak. Sikerült az elképzelhetetlen: hazánkat kedvező, rokonszenves országként bemutatni. A nagyvilág cserkészei Magyarországról lelkesedve tértek vissza hazájukba.

A Jamboree után a Katolikus Egyház hasonlóan jól felkészülten lépett a világ színpadára. Semmit sem

bíztak a véletlenre, minden terv szerint működött, de 1938-ban a budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus nem egy világraszóló eseménynek, hanem sokkal inkább egy országos szintű, nagy, hazafias rendezvénynek bizonyult. A résztvevő magyarok hitükben megerősítve, életre szóló emlékekkel tértek haza, a külföldiek azonban elmaradtak. Ennek elsősorban politikai okai voltak, mert a háborúra való készülődés már beárnyékolta egész Európát. Az országok és nemzetek közötti feszült légkör, az utazással kapcsolatos akadályok és a gazdasági helyzet megnehezítették külföldi hívek nagyobb számú Magyarországra utazását. A német katolikusoknak - az „Anschluss” miatt az osztrákoknak is - Hitler egyenesen megtiltotta, hogy Magyarországra utazzanak. A Führer a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusban akadályt látott háborús terveinek kivitelezésében. Magas rangú, külföldi egyházi méltóságokban nem volt hiány, sőt XI. Piusz pápa Eugenio Pacelli bíborost személyes legátusként küldte Budapestre, aki a rá következő évben XII. Piuszként lett Szent Péter apostol utóda és ezzel a múlt század legnehezebb évtizedeiben a katolikus egyház legfőbb pástora. Kétségkívül Róma Magyarországra fontos szövetségeseként szeretett volna tekinteni az egyházellenes Német Birodalom és az ateista Szovjetunióval szemben. A pápa a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszussal a keresztény hagyományokon nyugvó hazafias országokat kívánta támogatni.

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok történetében majdnem mindig szerepet játszott a korszel-

lem, a politikai támogatottság, de még a nemzetközi helyzet is. Így már az első, 1881-ben az észak-franciaországi Lilleben megtartott kongresszus, a francia kultúrharc kellős közepén, még fokozta a már amúgy is túlfűtött világnézeti összetűzést katolikusok és latinisták között. Egész más képet és hangulatot közvetített a Bécsben 1912-ben megrendezett 23. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, amely az I. világháború előtti Habsburg birodalom legpompásabb katolikus eseményének bizonyult. Ez volt a sokat emlegetett régi békevilág utolsó felvonása.

Az elmúlt 100 évben a világ sok mindenben radikálisan megváltozott és ez a II. vatikáni zsinat után a katolikus egyház külső megjelenésében is észlelhető. Ma egyházi nagyrendezvény, legyen az nemzeti vagy nemzetközi, elképzelhetetlen lenne multikulturális színezet, külön ifjúsági és családi gyermekprogramok nélkül. Ezzel várták volna az idén szeptemberben a Budapestre érkező résztvevőket is. A kongresszussal párhuzamosan kulturális műsorral készültek és már előző héten külön szimpózium foglalkozott volna az eucharisztia ótestamentumi gyökereivel és annak ökumenikus vonatkozásaival.

A kényszerhatalom azonban nem csak időpont kérdése, még akkor sem, ha 2021-ben minden tervszerűen halad. Nyitott kérdés marad, hogy effajta vallásos nagyrendezvényekre a jövőben mennyire lesz igény, mint ahogy arra sincs válasz, hogy a világ püspökei milyen mértékben tudják vagy akarják részvételre motiválni egyházmegyéjük híveit. Kulcsfontosságú szerepet töltenek be a nyugaton élő magyar

papok és hívek, akik Magyarország kiskövetei és mint a katolikus egyház végvári vitézei a legtöbb helyen a NEK-nek egyetlen hírnökei és terjesztői. Megnehezíti a helyzetet, hogy az európai kereszténység elsorvadását felgyorsította a koronavírus elleni harc. A katolikus egyház egyik legfontosabb elemét, a gyülekezeti életet, a hit közösségben való megélését teljesen el lehetetlenítette.

A bizonytalanság marad, de Budapesten 2021-ben az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus lehetne akár egy másfél évszázados mozgalomnak méltó lezárása és a magukba zárt európaiaknak lehetőség, hogy lélekből újra megtalálják helyüket abban az egyházban, amelynek élő kövei mára a harmadik világ fiatal, életképes keresztényei.

MOLNÁR OTTÓ

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at

www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:

Zentralverband Ungarischer Vereine u.

Organisationen in Österreich.

A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/1/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Bodzsoni István (Szabadka), (Budapest), Czellar Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovácsné Németh Mária (Győr), Kó András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K.Lengyel Zsolt (München), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Máttyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fettes Kata, Kántás János, Kató Zoltán, Martos Péter, Radics Éva.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán

GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSÁK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Fehér Márta (Szabadka), Fried István (Budapest), Hefty Georg Paul (Frankfurt/Main), Reményi György (Grenoble), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Rumpler Diána (Bécs), Szentpétery Miklós (Bécs), Varga Gabriella (Budapest), Veit Zita (Grác), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.

IBAN: AT57201100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 18,- Euro, Magyarországon 4500,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúli 25,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd.

Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com

Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Kónya Melinda, Boerhaaveplein 124.

2343 LX Oegstgeest, 00-31-71-5154287.

E-mail: melindakonya@hetnet.nl

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W.

2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librottrade Kft., H-1656, P. O. B. 126,

H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ring-

strasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220

Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 –

Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6,

IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6

Svédországban: Szöllösi Antal, S-127 24 Skärholmen,

Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Szerbiában: Fehér Márta, 24000 Szabadka, Jókai Mór 119.

Bankszámla: RS35285223604000354839

e-mail: fharmarta@gmail.com

Szlovákiában: Benyák Mária,

e-mail: maribenyak@gmail.com

Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelölt cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda

H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.

Hosszabb, rövidebb igazságok – Történelmünkről

Mi, magyarok, átlagon felül történeti beállítottságú nép vagyunk. Ma is olyan a világszemléletünk, mint akik fél lábbal még a múltban (történelemben) élnek: hajdani, megrázó veszteségeink a jelenben is eleven sebként sajognak még, őseink dicsőséges tetteire pedig – bármily régen is estek meg azok – az események közvetlen résztvevőinek a büszkeségével emlékezünk. E jelenségnek számunkra megvan a különleges gyönyörűsége, viszont megvannak a buktatói is, melyekre nem figyelünk komolyan oda.

A fentieket figyelembe véve, ha nálunk bármilyen történelmi tárgyú könyv megjelenik, kisebb-nagyobb viták kiváltója, békétlenség szelvetője, akár társadalmi viharok aratója is lehet vagy lesz is azonnal. Meggyőződésem kocsmatörténelemként a tudomány mai állásának a sáncairól egy másik acsarkodó akadémikusokig, bármikor egymás torkának eshetnek a vita résztvevői. Halmozottan érvényes e megállapítás politikai kurzus- vagy tudományos-kulturális paradigmaváltáskor. A megváltozó idők – részben vagy egészben – elutasít(hat)ják a megelőző korok történelmi szemléletét. Évtizedekig páriává degradált történelmi szereplőket szólnának vissza a nemzeti történelmi igazságtétel és megbecsülés rivaldafényébe, és a nemzeti Pantheonban is új névsorolvasásra készülnek.

Mindezek a jelenségek, szakmai és emberi indulatok, csakis azért lehetségesek, mert egy nagyon fontos dologról megfeledkezünk: a történelemtudomány nem egzakt tudomány, se nem az egyszeregy. Ez azt jelenti, hogy ne az egyszerű történelmi igazságot – vagyis a sajátunkat – keressük a történelmi tárgyú könyvekben,

hanem a történelmi tényeket és az azok közötti összefüggéseket, ok-okozati kapcsolatokat. Az sem bűn, és nem haszontalan logikai játék néha, ha a történésekkel kapcsolatban időnként feltesszük a kérdést: mi lett volna, ha? De a tényeket mellőzni nem szabad és nem lehet.

Ha valaki tényfeltáró, az adatokat elemző, egyben olvasmányos munka elolvasására vágyik, nem bánja meg, ha kezébe veszi Szakály Sándor *Történelmünkről – hosszabban, rövidebben* címet viselő tanulmány-, cikk-, interjúkötetét. Tarka kis kötet biztosan! A szerző kutatási területe szerteágazó: a két világháború közötti, illetve a II. világháború idejére eső magyar had-, társadalom- és sporttörténettel foglalkozik. Ismeretanyaga bőséges, előadasmódja egyáltalán nem szentvitala. A részletező történelmi műhelymunkák bemutatásától a lírák közeli hangvételű elemzéséig mindent megtalálunk ebben a könyvben.

Mivel maga a szerző, előszavában, a meglepő *vegyes felvágott* jelzővel illeti válogatását, én is bátorodom egy ugyancsak étvágygerjesztő metaforával élni: ez a kis kötet itt a kezembem olyan, mint falu helyen, télen, disznóvágáskor a kóstoló, melyet, jó magyar emberként, az egyik koma küld a másiknak! Van benne ebből is, abból is, de semmiből sincs sok, és habár jó szívvel küldik, mégis, akinek gyenge a gyomra, esetleg valamire különösen érzékeny, annak bizony kicsit megfekheti hasát ez a sok jóféle inyencség.

Nem vagyok történész, csak egy ismeretekre kíváncsi, újszemlelmei izgalomra nyitott, igényes olvasmányokra vágyó olvasó. Nem tisztem a kötet szakmai erőit,

esetleg gyengéit felfedni, megvizsgálni. Azonosulok viszont a szerző egyértelműen megfogalmazott, nem egyszerű megismételt felhívásával, miszerint, soha ne felejtjük a történelmi kontextust! Ezt nem lehet eleget hangsúlyozni! Ez az egyik leggyakoribb és legjelentősebb – az aktuálpolitika emelőrendszerén keresztül nem egyszer valós társadalmi feszültségeket is gerjesztő – hiba. Egy történelmileg fontos személyiség tevékenységé, legyen az Horthy Miklós, vagy valamelyik budapesti csendőrpáncsnok személye, vagy történetileg meghatározó esemény – a magyar királyi 2. honvéd hadsereg pusztulása a Don-kanyarban – mind-mind csak történelmi kontextusában értelmezhető. Minden egyéb csupán elfogult mitológia. A történelmi tények kontextusban való behelyezése, elemzése, értelmezése a legnagyobb felkészültséget igénylő feladat. Ez nem csak tudomány. Ez már a történetírás művészete...

Végezetül: a történeti jelenségek *megértése*, a bűnök *megbocsátása* és a történelmi tévedések későbbi *felmentése* – három külön dolog, Mikor, melyiket, kire és mire alkalmazzuk – ez a legnehezebb emberi és társadalmi feladat. Én arra esküszöm: nincsen olyan egyetlen történelmi kontextus vagy korszak, mely egy kisgyermek lemeszárására vagy egy közösség kiirtására bármiféle *megértést*, *megbocsátást* és *felmentést* adhatna. Emberibb jövőnk érdekében, mindig ebből kellene kiindulni...

Szakály Sándor: *Történelmünkről – hosszabban, rövidebben. Tanulmányok, cikkek, interjúk, 2015 – 2018, Facultas Humán Gimnázium, Budapest, 2018, 342 oldal.*

KATÓ ZOLTÁN

Írók vallomása az 1956-os forradalomról

Az interjúkötet szerkesztésének ötletét az a felismerés adta, hogy az Írószövetség és az írók jelenléte a szerző megfogalmazása szerint csak felszínesen van jelen a szélesebb köztudatban. Az interjúkat Erős Kinga még 2016-ban rögzítette tizenhárom íróval. A különböző világszemléletű és háttérű írók visszaemlékezései hozzásegítik az olvasót nemzeti múltunk mélyebb megismeréséhez, és így ahhoz is, hogy „jelenünk talaján biztosabban álljunk”.

Az egységes szempontok alapján összeállított interjúk a személyes életutak lényeges részleteinek elbeszélésével indítanak. A korszak nyomorúsága sokféleképpen kerül elő a tizenhárom életút során. Olvashatunk családi ellenszenvről a fennálló, kilátástalan rendszerrel szemben, a kuláksorsról, ahol a beszolgáltatások és a padlásöprés keserű emléke jelenik meg. Értelmiségi családokról, vagy olyan édesapákról, akik a Horthy-korszakban komolyabb pozíciókat töltöttek be, és így a rendszer kiemelten megfigyeltette őket. A fiatal, ambiciózus fiatalemberek életéről, akiknek a gimnáziumi vagy egyetemi felvételi politikai okból nem sikerült. Emellett előkerülnek a vállalatok az ÁVÓ-nál, a politikai ítéletek és a bebörtönz-

sek. Ágh István szavai érzékletesen írják le a kilátástalanságot: „Az ötvenes éveket szüleim nyomorúságában éltem meg. Gyermekkoromban a tanulás lehetőségei kétségesek voltak.”

Az 1956-os események elhozták a reményiséget. Gömöri György a tüntetés egyik rendezőjeként így emlékszik vissza: „1956 október huszonharmadikán gyönyörű, derűs őszi nap volt”. (...) Az emberek kihajoltak a környező házak ablakaiból, tapsoltak, nevettek, integettek, zászlókat lengettek”. Az interjúalanyok megemlítik a forradalom jelszavait is. „Jelszavakat kiabáltunk. Azt még nem, hogy „Ruszkik haza!” – érdekes akkor ezt még nem merte senki kiabálni, azt, hogy „aki magyar, velünk tart”, azt igen” – említi meg Sárközi Máttyás. András Sándor az Írószövetség, Makkai Ádám az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság szerepét emeli ki. A budapesti események mellett több más helyszínről történésiről kaphatunk képet: Bertók László a pécsi, Buda Ferenc a debreceni eseményeket ismerteti. A népfelkelés szimbolikus eseményei is előkerülnek. Papp Tibor megemlíti, hogy „Volt nálam egy kis notesz, abba beleírtam: «9 óra 27 perckor ledűlt a Sztálin szobor»”.

A forradalom leverése utáni megtorlásokat, letartóztatásokat is részletezik a megkérdez-

tek: „Tudatosan megfélemlítették a lakosságot. (...) Nem egy ismerősöm határolódott el tőlem”- derül ki Tóbiás Áron elbeszéléséből. Az írók közül többen nyugatra szöktek. Nagy Pál így emlékszik vissza a menekülésre: „Tudtam, hogy nagy vérengzés lesz, és irgalmatlan bosszú. Azt gondoltam, nem várom meg, amíg felakasztanak, inkább kimegyek nyugatra”. Ferdinandy György Franciaországba került, ahol cikksorozatot írt a forradalom humoráról, és ezzel lehetővé vált számára az is, hogy „komolyabb dolgokról” kezdjen el mesélni.

Minden interjút egy-egy visszaemlékezéssel zárnak. Pomogáts Béla a forradalom napjaira élete legnagyobb élményeként tekint vissza: „Nagyon örülök, hogy jelen lehettem, mert hát nem minden nemzedéknek adatott meg, hogy ilyen történelmi katalizmát éljen át”. Szalay Károly szerint „Nem lehet elfelejteni, hogy volt tizennégy nap, mikor ez az ország az emberi tisztességnek a legmagasabb fokán állt. Ezt tartom a legfontosabbnak az '56-os tanulságokból, mert ezek olyan tények, melyek örök életre megmaradnak”.

Erős Kinga: Szavakban Lobog.

Orpheusz Kiadó; Budapest, 2019.

szentpétery miklós